

З французької переклав Ярослав КОВАЛЬ

Розділ I

Таксі зупинилося біля Північного вокзалу.

— Скільки? — запитав я.

— Шість франків десять сантимів, — відповів водій, поглянувши на лічильник.

Він порахував гроші, які я йому простяг, усміхнувся, згорнувши й кладучи їх до свого гаманця, тоді виліз із машини, підійшов до багажника й недбалим рухом відчинив його.

На моєму годиннику, як і на вокзальній вежі, було 17.29. Я мав час. Тримавши в одній руці магнітофон, а в другій — великий шкіряний портфель, зайшов до газетної крамнички, а потім попростував до трансєвропейського експресу Париж—Рур.

У справах мого прес-агентства мені часом доводилося їздити до столиці Західної Німеччини, і я завжди віддавав перевагу трансєвропейському експресові перед літаком.

Цим же поїздом завжди користувався й для своїх численних подорожей до Брюсселя. Комфортабельний експрес складається з найсучасніших вагонів із кондиціонерами, і це задовольняє найвибагливіших пасажирів.

За час у дорозі я мав підготуватися до зустрічей з німецькими політиками й урядовцями. Належало поміркувати, як найкраще скористатися цими зустрічами, як вести бесіди, які запитання ставити, щоб одержати найцікавіші відомості для мого репортажу про міжнародне становище в оцінках німецьких політиків.

Мої роздуми перервав приємний жіночий голос:

— Пане Мартіньяк!

Я з подивом підвів голову від газети.

— Еліан?! Невже це ви? Що ви тут робите.

— Це місце вільне, ви можете його зайняти, — сказав ревізор, що стояв позаду дівчини. — Тільки доплатіть одинадцять франків вісімдесят сантимів.

Еліан заплатила й сіла напроти мене.

— Їду до Бонна, — аж тоді відповіла вона з гарною, трохи соромливою усмішкою.

— Цілий рік вас не бачив. Де ви й що робите?

— Даю уроки англійської мови і вчуся на курсах театрального мистецтва.

Рік тому, коли ми вперше зустрілись, Еліан схвилювала була мене своїм світло-каштановим волоссям із золотавим полиском, незвичайною лінією брів і темно-синіми очима. Тепер вона здавалася ще гарнішою. На неї неможливо було не звернути увагу, так гармонійно вона була складена. Чітко окреслені щелепи та підборіддя свідчили про силу волі.

Ми познайомилися з нею минулого року, в серпні. Мій співробітник Тед Донаг'ю, американець, що готував репортажі для англомовної преси, пішов у відпустку. Його роботу мали тим часом виконувати я та головна англомовна секретарка, Елен Кюртіс. Але моя особиста секретарка Жаклін теж несподівано, без попередження, вирішила взяти відпустку.

Я завжди дотримувався правила: ніколи не мати інтимних зв'язків зі своїми співробітницями. І справа тут аж ніяк не в моралі, а радше в концепції організації праці. Та саме Жаклін, ця щедра натура, ця розумна й метка чорнявка, змусила мене відступити від свого принципу.

Жаклін, безперечно, виконувала величезну роботу. Вона не шкодувала особистого часу, нерідко проводила в агентстві й неділі, надто коли мене не було в Парижі. Але, понад усе, вважала себе моїм другом...

Працюючи більше, ніж будь-хто, переконана у своїй важливості, наче справжній мій компаньйон, сама Жаклін нерідко нехтувала дисципліною праці в агентстві, не забуваючи, проте, повсякчас нагадувати про неї іншим. І я вже нічого не міг зробити, хоча й думки не припускав про звільнення Жаклін.

Тож, користуючись отаким своїм особливим становищем, вона впливала на все, навіть на добір нових співробітників та співробітниць. Справді нещасними були гарніші за неї жінки. Жаклін їх виживала, вдаючись до безлічі інтриг. Годі було взяти на роботу молоду жінку, привабливішу за неї статурою чи гарнішу з вигляду, навіть коли б та була незамінна в роботі.

Жаклін, яка свого часу вдалася до хитрощів, аби стати моєю коханкою, виявилася до того ж страшенно ревнивою. Вона не раз влаштовувала мені сцени.

Зокрема, не могла змиритися з тим, що я вирішив поїхати у відпустку сам, без неї, чим, власне, й пояснювався її несподіваний демарш.

Та я цим не журився. Мені було навіть приємно, що її якийсь час немає поруч. Але я був завалений роботою, мусив засиджуватися в агентстві до пізнього вечора, перечитувати гори паперів, журналів, газет, редагувати тексти, прослуховувати записані на плівку репортажі, надиктовувати статті на наступний день.

Моє прес-агентство постачало багатьом американським газетам не лише політичні статті з нашого континенту, але й репортажі про різні сторони європейського життя. Численні провінційні газети Німеччини, що не мали змоги утримувати в Парижі власних кореспондентів, також удавалися до моїх послуг: їх цікавила Франція. Те саме стосувалось і скандинавських видань; а ще я мав кілька поважних абонентів у Голландії і Бельгії. До того ж нам доводилося співпрацювати й з французькими приватними радіостанціями.

Відверто кажучи, справжня таємниця успіху мого агентства крилася в широті та якості моїх особистих зв'язків, насамперед у Парижі.

Жаклін відіграла головну роль у підготовці матеріалів. Виконуючи мої вказівки, вона передавала їх іншим колегам. Отож тепер я мусив усе це перебрати на свої плечі.

Та й на цьому мої клопоти не скінчилися. За два дні після від'їзду Жаклін, Елен Кюртіс, з якою ми працювали над матеріалами Теда, теж вирушила зі своїм нареченим на вихідні до Комп'єнського лісу. Повертаючись у неділю ввечері, вона потрапила в аварію. Її одвезли до лікарні з побитим і порізаним скалками обличчям, струсом мозку та переломом кількох ребер.

Коли вранці наречений Елен, що відбувся лише кількома подряпинами, повідомив про це, мене охопив розпач. Я одразу ж почав дзвонити знайомим, напитувати англомовну секретарку, але знайти в серпні у Парижі фахівця потрібної кваліфікації було вкрай важко. Друзі, з якими пощастило законтактувати, виявляли зворушливе співчуття, але ніхто не міг нічим зарадити.

Втративши будь-яку надію, я дав оголошення в газеті:

«Терміново потрібен секретар зі знанням англійської мови й досвідом журналістської роботи. Дуже висока платня».

Я з нетерпінням чекав, але за цілий день ніхто не відгукнувся на моє оголошення.

Я вже не знав, що й діяти. Було вже близько восьмої вечора, всі співробітники порозходились, і я лишився сам-на-сам зі своїм поганим настроєм. Зрештою, вирішив піти до кафе, що на розі, випити кухоль пива й з'їсти бутерброда, бо я навіть не встиг пообідати. Я вже був підвівся з-за столу, коли задзвонив телефон.

— Перепрошую, що турбую вас так пізно,— пролунав приємний жіночий голос із легкою іноземною вимовою. — Я щойно прочитала ваше оголошення. Адже це вам потрібен секретар зі знанням англійської?

— Yes, of course¹.

Ми й далі розмовляли з незнайомкою по-англійськoму.

Її англійська була дуже вишукана, зі справжньою оксфордською вимовою, хоча й з ледь відчутним американським акцентом.

— Чи ви б не могли приїхати зараз, мадемуазель?

Я назвав їй адресу свого бюро: поряд зі станцією метро «Георг V».

— Гаразд, мосьє. Буду у вас за півгодини.

Я швидко вийшов з кабінету, не чекаючи ліфта, збіг сходами й подався до кафе.

— Два сендвічі з шинкою і кухоль пива! — гукнув кельнерові.

За двадцять хвилин я був знову в своєму кабінеті.

Півгодини вже минуло, проте дівчина не з'являлася. Я почав нервуватись. Якби вона змогла більш-менш задовільно працювати, це полегшило б мої справи, бо я просто перевтомився і вже побоювався, чи зможу довше витримувати такий ритм роботи.

¹ Так, звісно (англ.).

Я вже був зневірився, коли пролунав дзвоник. Я відчинив двері, перед тим не відмовивши собі в задоволенні подивитися крізь вічко на чарівний силует молодої жінки.

— Прошу вибачити за спізнення, мосьє, мені дуже прикро. Я зачиталася в метро й проминула вашу станцію.

Вона говорила з довірливою відвертістю, мов дитина, яка чимось завинила.

— Нічого страшного, трохи почекав, ото й тільки,— відповів я, придивляючись до неї.

Жаклін давно вижила з агентства всіх гожих жінок, і тепер я зачаровано розглядав цю дівчину, милуючись її струнким станом, округлістю гарних грудей, що здіймалися від глибокого дихання,— адже вона щойно піднялася сходами, а до того ж, мабуть, справді хвилювалась.

Було нелегко визначити її вік. На перший погляд я дав би дівчині вісімнадцять чи, щонайбільше, дев'ятнадцять років. Її поведінка, рухи, сором'язлива усмішка, мова свідчили про невеликий життєвий досвід.

Незабаром я вже знав, що її батько був американець, а мати — англійка. Сама Еліан Кларк училася в Америці й Англії, а французьку знала з дитинства, бо мала гувернантку-французженку. Її батько очолював газету в Канзас-Сіті й зажив був чималих статків, та згодом утратив усе, граючи на біржі й будуючи собі розкішну віллу з парком на околиці міста. Батько разом з матір'ю загинули в авіаційній катастрофі. Після їхньої смерті віллу було продано на сплату боргів і від колишнього багатства майже нічого не лишилось. Виховувала Еліан тітка — материна двоюрідна сестра, вдова відомого лондонського хірурга.

Попервах тітка Мері щомісяця надсилала дівчині гроші на життя. Та коли ця владна жінка дізналася, що небога вирішила присвятити себе театрові, то страшенно обурилась, а своє обурення втілила в досить відчутний спосіб: перестала надсилати гроші, написавши в листі, що це триватиме доти, доки Еліан облишить оті згубні для молодої дівчини забаганки.

Отож Еліан мусила сама якось заробляти. Вона давала уроки англійської, перекладала, бралася за інші випадкові роботи, щоб жити й оплачувати навчання на курсах.

Та найдужче мене зацікавило те, що Еліан працювала в редакціях англійських газет, тимчасово заступаючи відсутніх секретарок. Для проби я продиктував їй невелику статтю, а тоді доручив перекласти передовицю з однієї ранкової газети. Еліан сіла до машинки в сусідній кімнаті й заходилася друкувати. Мені здалося, що моя присутність бентежить дівчину, отож я повернувся до свого кабінету. За три чверті години Еліан подала мені віддруковані тексти.

Все було бездоганно. Я виявив лише одну незначну помилку, але це була суцзя дрібниця, зважаючи на те, з якою надзвичайною швидкістю виконано всю роботу.

— Ви змогли б почати завтра вранці, мадемуазель?

— То ви приймаєте мене? — спитала дівчина, не приховуючи свого задоволення.

І якби я не назвав їй розмір платні, вона на radoщах і не згадала б про це. А я пропонував суму, трохи вищу від загальноприйнятої. Її обличчя аж засяяло.

— Отож приходьте завтра о дев'ятій. На добраніч.

І, тепер уже заспокоєний, я знову взявся до роботи.

Еліан справді виявилася здібною і освіченою: вона володіла стенографією й розумілась на журналістській справі. У моєму безнадійному становищі вона була справжнім порятунком. Тепер я міг нормально працювати протягом усього серпня.

Якось я попросив її затриматися, щоб довести до кінця невідкладну роботу, і Еліан працювала без перерв до десятої вечора. Щоб віддячити їй, я вирішив запросити її до ресторану.

— Що ви робитимете решту вечора?

— Нічого. Чогось попоїм і ляжу спати.

Я всміхнувся:

— Повечеряймо разом. Я страшенно зголоднів.

— Я не хотіла б вам завдавати такого клопоту,— мовила вона, ледь почервонівши.

— Навпаки, мені буде дуже приємно.

Я порозкладав магнітні плівки на столи секретарок, замкнув двері й викликав ліфт. Мій білий «порш» із відкидним верхом стояв перед входом. Еліан сіла поряд. За хвилину ми виїхали на Єлісейські Поля. Вечір видався теплий, і було приємно їхати у відкритому автомобілі. Еліан замріяно дивилася на строкатий натовп. Люди гуляли, сиділи на терасах кафе. Ми дісталися до площі Згоди, поминули обеліск, проїхали вулицею Руаяль та бульваром Капуцинок і звернули за Оперою в невеличку вулицю, де я знав добрий ресторан, що, на відміну від більшості, працював і в серпні.

— Столик на двох.

Метрдотель подивився на нас із розумінням і провів у глиб залу.

— Цей затишний куточок, сподіваюся, вам підійде.

Підійшов офіціант. Я був завсідником цього ресторану, тож допоміг Еліан вибрати страви. Для початку замовив два подвійні віскі «Кенедіен клуб». Ми спожили закуски, потім фарширований морський язик і пресмачне яловиче філе. Пили чудове вино «Шато Сен-Жорж» 1953 року і завершили вечерю морозивом із шампанським.

Напої вплинули на Еліан. Вона позбулася звичної ніяковості, говорила впевнено й голосно.

Я з подивом відзначив, що дівчина добре розуміється на політиці і висловлює вельми цікаві думки.

Наша вечеря сягнула за північ. Я завважив, що Еліан поглядає на мене з приязню, і вже почав був укладати якісь подальші плани, та раптом завагався. Здоровий глузд узяв гору. Справді-бо, мені вистачало прикрощів із Жаклін. Нерозумно зв'язувати себе з молодими дівчатами, що живуть романтичними уявленнями про кохання. Я звик до жінок зрілих, досвідчених, без надміру почуттів; розрив із такими коханками ніколи не обертається драмою.

Я відвіз Еліан до 5-ї округи, де вона мешкала. Дівчина подякувала, пильно поглянувши на мене замріяними очима. Мотор заревів, і я погнав до свого самотнього дому.

Невдовзі приїхала з відпустки Жаклін, а мені пощастило викроїти кілька днів для відпочинку. Коли я повернувся, Еліан у агентстві вже не працювала. Жаклін пояснила мені, що вона залишила роботу за власним бажанням, щоб мати більше часу для занять у школі драматичного мистецтва. Та й Елен уже вийшла з лікарні. Робота тривала, політичні події вимагали нових статей і репортажів, і спогад про чарівну й милу Еліан поволі стерся в моїй пам'яті, ніби ми ніколи й не були знайомі.

До нас заглянув стюард трансєвропейського експресу.

— Вечерятимете о восьмій чи раніше?

— Ви дозволите запросити вас на вечерю? — запитав я в Еліан.

Вона всміхнулася на знак згоди.

— Велике чи мале меню? — спитав стюард.

Я замовив велике, та до вечері лишалося ще добрі дві години.

— Хочете чогось випити зараз?

Не дочекавшись відповіді, я сказав кельнерові, що вже хотів був іти:

— Принесіть два «Кенедіен клуб».

— У нас немає канадського віскі.

— А який є?

— «Блек енд вайт».

— Гарзд.

Трансєвропейський експрес уже проминув паризькі околиці й на повній швидкості нісся на схід.

Бармен приніс віскі та пляшку мінеральної води «Пер'є». Ми повільно пили золотавий напій, я курив, і розмова з Еліан текла плавно, ніби спокійна річка.

Це відвертало мене від намічених справ, та я був задоволений. У Еліан

начебто з'явилося більше жіночих рис. Вона вже не була такою сором'язливою. Віскі підбадьорювало її, і розмова ставала дедалі жвавішою.

Час минав швидко. Ми вже наближалися до бельгійського кордону. Після паспортного контролю кельнери почали подавати вечерю.

— Що ви робитимете в Бонні? — поцікавився я.

— Ви пам'ятаєте Маріанну, молоду чорняву німкеню, що часом заходила по мене до агентства? Я вас із нею познайомила.

— Здається, пам'ятаю, — невпевнено відповів я.

— Вона запросила мене погостювати. В них вілла у Бад-Годесбергу. Її батько працює в міністерстві фінансів.

— Ви довго там пробудете?

— Тільки тиждень, бо маю швидко повернутися в Париж. Треба вирішити, чи їхати мені до Бразилії.

— Ви збираєтеся до Бразилії? — здивовано спитав я.

— Я познайомилася з дуже симпатичним бразильським подружжям. Їхнє прізвище — Бандейра. У них є зв'язки, і вони допомагають молодим акторкам улаштуватися на роботу в тамтешніх театрах. А мені навіть пропонують місце режисера в Ріо чи в Сан-Пауло. На чудових умовах. Втім, коли мені не сподобається, я зможу повернутися до Франції. Пані Бандейра запевняє, що бразильці дуже захоплюються французьким театром.

Пропозиція здалася мені досить дивною.

— Ви добре знаєте тих людей?

— Ми знайомі більш як два місяці. Пані Бандейра вчиться разом зі мною на курсах театрального мистецтва. Її чоловік — досить відомий журналіст. Я бачила його статті у бразильських газетах. Пише на теми культури. Я кілька разів була в них у Нейї, вони там винаймають умебльовану квартиру. Дуже багаті. У них чудовий дворічний хлопчик. Вони показували мені фото своєї вілли біля Ріо-де-Жанейро, це справжній палац, оточений величезним парком.

— А ви певні, що всі їхні розповіді — правда? — запитав я, пильно глянувши на Еліан.

— Цілком певна. Це дуже освічені й порядні люди. Мають багато знайомих у бразильському та інших латиноамериканських посольствах. До них часто приходять митці-земляки, що живуть у Парижі.

— І ви справді хочете туди поїхати?

— Я ще остаточно не вирішила, та, мабуть, таки погоджуся. Я ніколи не була в Латинській Америці. Мені пропонують цікаву роботу з високою платнею, чому б не спробувати? Може, пощастить.

— Ще хтось має їхати разом з вами?

— Так, кілька дівчат. Бандейри такі доброзичливі. Пані Бандейра добре ставиться до своїх товаришок по курсах і всім прагне бодай чимось допомогти. Маріанна також хотіла поїхати, та батьки не дозволяють. Навіть наполягли, щоб вона кинула навчання й повернулася додому. Маріанна сподівається, що я вмовлю їх і вони дозволять їй принаймні довчитися в Парижі.

Пропозиція бразильців мені не подобалася. Що там за театри в тій Бразилії? Який може бути режисер з такої молодої дівчини?

— І коли вам треба їхати?

— За два з половиною місяці.

Я дав Еліан свій домашній телефон і попросив подзвонити мені відразу після повернення з Бонна.

Вечеря доходила кінця. Я замовив собі каву й чай для Еліан. Ми вже були на кордоні з Німеччиною, і в пасажирів перевіряли паспорти та речі.

— Каву або чай везете? — запитав митник. Німецька служба завжди ставить це ритуальне запитання.

Поїзд зупинився в Аахені, перед тим як рушити в напрямку Кельна.

— А ви чого до Бонна? — поцікавилась Еліан.

— Маю зустрітися з деякими політичними діячами й урядовцями. Готуємо великий репортаж...

— Ви пригадуєте нашу вечерю в Парижі торік? — Еліан лагідно поглянула на мене. — Цей вечір закарбувався в моїй пам'яті. Я могла б переказати з усіма подробицями все, про що ми тоді говорили. А ви?

— Ми багато говорили про політику, війну, мир... — відповів я. Потім наважився запитати: — Чому ви покинули роботу в моєму агентстві, коли я поїхав у відпустку?

— А ви хіба не знаєте? — здивувалась Еліан. Вона раптом зблідла, щось їй збентежило. — Та, власне, так я й думала, — сказала вона. — Жаклін створила мені нестерпні умови. Накидала всім думку, ніби я погано працюю. Звідусіль на мене сипалися докори. Попри все, мені щастило впоратися з величезною роботою, що їй мені давали, та якось із мого столу зникла важлива стаття. Я не могла пояснити, як це сталося. Тепер я переконана, що це зробила Жаклін. Мені довелося зносити їй найзліші кпини. Вона навіть твердила, що шеф агентства, дізнавшись про цю пригоду, був надзвичайно роздратований моїм недбальством. Я мала таке відчуття, ніби мене переслідує жіноча заздрість, і було страшенно прикро слухати докори за те, чого ніколи не робила. До всього того ще долучилися моя непевність себе і гордість. Я довго терпіла, та зрештою терпець урвався. Ніколи не забуду посмішку Жаклін, коли я сказала їй про свій намір покинути роботу. А вже навздогін собі почула:

— Дуже прикро, що шеф більше не матиме приємності вечеряти з вами наодинці!

Я дістав хусточку, аби витерти піт, що проступив на лобі. Атож, я знав, що Жаклін виживає з агентства гарних жінок. І досі мирився з цим, та розповідь Еліан мене вразила. Я ледве втримався, щоб тут-таки не висловити свою думку про Жаклін.

Еліан уважно дивилася на мене й не могла не добачити моїх почуттів. Вона теж розхвилювалась.

В душі у мене клекотів гнів. Жаклін і справді зловживала нашими взаєминами. Свого часу я так легковажно дав себе звабити, а тепер уже й не знав, як поставити її на місце. Принаймні одна думка навідувала мене дедалі частіше. Може, порвати з нею? Її вибрики вже давно почали відбиватися на роботі агентства. Порушуючи свої принципи, я вперше в житті зробив коханкою одну зі своїх підлеглих, не раз уже поплатився за свою помилку й тепер картав себе за це. Невже я геть утратив свою чоловічу гідність?

Я поглянув на Еліан. Вона дивилася на мене так, ніби хотіла прочитати мої думки. Ми обоє стали жертвами підступів Жаклін, і це несподівано зблизило нас.

— Еліан, я просто в розпачі. Я ж бо нічого не знав, навіть не здогадувався про справжні причини вашого звільнення.

Тепер я подумав, що консьєржка, котра тоді бачила, як ми удвох з Еліан сідали в машину, доповіла про це Жаклін.

За вікнами вагона з'явилися вогні Кельна. Я взяв свої речі й допоміг Еліан. Ми мали пересісти на інший поїзд, що йшов до Бонна. Хвилин за двадцять ми були в столиці. Голова мені розсідалась од думок про справи, що чекали наступного дня, про підступність Жаклін, про Еліан. Я знову поглянув на дівчину. Її вишукана краса дедалі дужче зворушувала й вабила мене.

Та раптом я згадав про Інгрід. Вона знала про мій приїзд до Бонна й могла зустрічати мене на вокзалі. Ця думка занепокоїла мене. Я не хотів, щоб Еліан побачила Інгрід. І зовсім було ні до чого, щоб Інгрід побачила Еліан.

Інгрід була сорокарічна вдова. Я познайомився з нею кілька років тому на святі преси в Бонні. Велика розумниця, Інгрід блискуче захистила дисертацію й працювала в міністерстві економіки. Це була гарна, елегантна блондинка. Після свята я провів її додому й відтоді зустрічався з нею щоразу, коли приїздив до Бонна. І службовцям готелю, мабуть, було дуже незвично бачити, що, на відміну від інших пожильців, я користувався своєю кімнатою тільки вдень.

Я розгубився. Найбільше мене бентежило те, що Еліан побачить Інгрід, а не навпаки.

Та на вокзалі мені пощастило. Біля вагона на Еліан уже чекала її чорнява подруга-німкеня.

— До побачення, — сказала Еліан. — Я зателефоную вам у Парижі. — І дівчата швидко рушили з маленького боннського вокзалу.

Виходячи з вагона, я ще здалеку помітив Інгрід. На ній було запаморочливе шкіряне пальто оливкового кольору. Я помахав їй, вона підбігла й кинулася мені

на шию. Через її плече я поглядав у бік виходу. Еліан уже зникла. Заспокоєний, я поцілував Інґрід.

— Не забувайся,— прошепотіла вона з заплющеними очима. — Ми не в Парижі. Бонн — велике село, тут кожне знає кожного.

Я був задоволений: усе обійшлося.

Розділ II

Я пробув у Бонні два дні і дві ночі. Записав на плівку репортажі й інтерв'ю з різними діячами, передав телефоном до свого агентства кілька статей про політику Німеччини. Обидві ночі я провів у Інґрід. Та ось надійшов час від'їзду.

— П'єре, я хотіла спитати в тебе поради,— сказала Інґрід. — Два місяці тому в Парижі зникла єдина донька дуже відомого боннського лікаря, я знаю його ще зі студентських часів. Дівчина вчилася на філологічних курсах асоціації «Французький альянс». Поліції нічого не відомо. Нещасний батько в розпачі.

Інґрід розповіла мені все, що знала про ту дівчину, й попросила навести про неї довідки в Парижі. Я пообіцяв зробити все, що зможу.

І знову вже вкотре я подумав про Еліан та зроблену їй пропозицію попрацювати режисером у Бразилії. Це чомусь дедалі дужче непокоїло мене.

Інґрід проводжала мене на вокзал. Ми там довго цілувалися, привертаючи до себе увагу не дуже звиклих до привселюдних поцілунків німців, які з подивом поглядали на нас.

Поїзд рушив. Я з вікна махав рукою, Інґрід стояла на пероні, поки я міг бачити її.

У Кельні я пересів на вечірній трансєвропейський експрес і під опівніч був у Парижі. Подався просто до агентства, перечитав купу всіляких повідомлень, надиктував на магнітофон кілька статей і впорядкував стрічки з боннськими інтерв'ю з тим, щоб над ними вже зранку могли працювати мої співробітники. Потім уместився спати там-таки, на дивані у своєму кабінеті, щоб рано-вранці продовжити роботу,— якби поїхав додому, то втратив би дорогоцінний час.

Наступного ранку я поголився й викупавсь. У приміщенні агентства була ванна кімната, яку я свого часу вирішив зберегти, хоча місця для співробітників було обмаль. Потім я пішов поснідати в кафе на розі. Побачивши мене, кельнер приніс яєчню та каву. Він знав: коли я ночую на роботі, то буваю зранку стомлений і голодний. Рівно о дев'ятій я повернувся до свого кабінету.

Будь-яка згадка про Жаклін дратувала мене. Я не знав, що з нею робити. Зі свого кабінету подзвонив знайомому банкірові й домовився пообідати з ним через день. Потім зателефонував своєму однокласникові Жаку. Жак працював у префектурі поліції й керував там одним з найбільших управлінь. Життя таке, що рідко випадає бачитися з товаришами по ліцею. Як правило, ми зустрічалися на бенкеті в «Республіканському зібранні» раз на рік, у кінці травня.

Жак дуже зрадів моєму дзвінкові й охоче згодився пообідати зі мною наступного дня. Я запропонував ресторанчик у Латинському кварталі, де ми могли б спокійно поговорити. Він був якраз недалеко від префектури.

Увечері я пішов до Жаклін додому. Вона поводитися так запопадливо, що я й не знав, як висловити їй своє невдоволення її самоправством. Зрештою вирішив одкласти цю розмову на потім. Насамперед треба було зустрітися з Еліан, коли та повернеться до Парижа.

Жаклін минало тридцять п'ятий, проте вона здавалася багато молодшою. Худорлява, гарно збудована, середнього зросту брюнетка зі смаглявою шкірою. Вона розлучилася з чоловіком п'ять років тому й могла похвалитися великим досвідом, зрілістю й заповзятливістю.

Після вечері Жаклін поставила нову платівку, яку я їй нещодавно подарував. Ми слухали музику й розмовляли. Потім Жаклін уместилася в мене на колінах і палко обняла за шию. Я відчув те, що завжди відчував із нею. Наші губи злилися в довгому поцілунку. Вона жагуче пригорталася до мене, я не витримав, узяв її на руки й поніс до ліжка. Однією рукою Жаклін обхопила мене за шию, другою куйовдила мені чуприну й без угаву, задихаючись, цілувала мене.

В агентстві Жаклін часом дратувала мене своєю поведінкою, зате в коханні була натурою широкою і творчою. Вона щоразу знаходила щось нове в його бездонних незвіданих глибинах, віддаючи всю себе пристрасі.

І, звичайно ж, плакала надію підкорити мене остаточно. Прагнула створити такі умови, які змусили б мене одружитися з нею. Інакше я не міг пояснити, для чого вона змарнувала на мене стільки років. Адже з плином часу її можливості знайти собі чоловіка різко танули.

— Як я на тебе чекала. Як скучила за тобою! — безперестану шепотіла Жаклін.

Зовні все виглядало, як і раніше. Проте вранці я відчував занепокоєння. Жаклін була як ніколи пристрасна, та це не додало мені внутрішньої рівноваги.

На душі було неспокійно. Може, я просто перевтомився? В мене завжди були міцні нерви, проте ще ніколи я не відчував такої тривоги.

Наступного дня я мав багато роботи. Щоб не гаяти часу, поїхав обідати з Жаком на таксі. Метрдотель, який добре мене знав, провів нас до столика.

Зустріч зі шкільним товаришем — завжди хвилююча подія. Вона нагадує те безхмарне щастя, яке буває тільки в дитинстві.

Обід закінчувався. Ми вже їли сир, тож довелось облишити приємні спогади й заговорити про те, що мене хвилювало:

— Мені потрібна твоя допомога, Жаку. Йдеться про одну дівчину...

— Ти в нас найбільший знавець дівчат, — не дослухав він мене. — Сам можеш давати поради в цій галузі.

— Не жартуй, Жаку. Я вже маю задосить клопоту з жінками, щоб шукати нових пригод. Справа серйозна. Я нещодавно був у Бонні, й мене попросили дізнатися бодай щось про дочку одного лікаря. Вона зникла в Парижі два місяці тому.

Жак відразу заговорив професійним тоном, він просто-таки допитав мене про всі відомі мені обставини справи. Щось собі занотувавши, він допив вино й мовив:

— Я маю приятеля в поліції моральності. Він займеться подібними справами.

— Гадаєш, зможе сказати щось конкретне?

— Надії мало. Все це видається мені типовим випадком торгівлі живим товаром. У них могутня організація, величезні можливості. Через дурість чи наївність, деякі дівчата дають себе ошукати, а потрапивши в тенета, як правило, назавжди зникають. Вкрай рідко випадає врятувати котрусь. Якщо ця дівчина пропала два місяці тому, потрібне чудо, щоб її відшукати. Та я все ж наведу довідки й зателефоную тобі за кілька днів.

Ще Жак додав, що поліція має набагато менше можливостей, ніж ті банди.

— Там діють не окремі злочинці, а організована сила. Жодного разу не пощастило викрити її керівників. Здебільшого поліційне розслідування подібних справ не дає ніякого результату. А коли й щастить заарештувати котрогось члена організації, з нього неможливо нічого витягти.

— Але як вони виходять на свої жертви?

— По-різному. Все залежить від того, з якого середовища дівчата. Накидають оком не тільки на тих, хто, скажімо, вперше потрапив з провінції до Парижа, але й на дівчат із вищих верств суспільства. У пошуках живого товару злочинці часто проникають у хореографічні школи чи подібні заклади. Цілком можливо, що вони є і в асоціації «Французький альянс», де завжди вчиться багато дівчат, отож донька боннського лікаря саме там і могла потрапити до пастки. Якщо її встигли вивезти до Латинської Америки чи на Близький Схід, тоді вже нічим не зарадиш.

Я хотів сказати їй про Еліан та про роботу, яку їй запропонували в Бразилії, але змовчав. Мене турбувало, що Еліан досі не подзвонила мені. Може, ще не повернулася з Німеччини...

Ми випили по чашечці чудової кави, по чарці коньяку й розпрощались, по-дружньому поплескавши один одного по плечі.

— Я зателефоную тобі, — кинув Жак, поспішаючи до префектури.

Розділ III

Я вже закінчував снідати, коли у вітальні задзвонив телефон. Я пішов і підняв трубку.

— Слухаю.

— Пан Мартіньяк? — озвався жіночий голос. — Це мадемуазель Кларк.

— Еліан! Як ваші справи?

— Я тільки вчора приїхала. Пробула в Німеччині довше, ніж планувала.

— Мені треба з вами зустрітися. Постривайте, я загляну до свого записника...

Я видобув кишеньковий щоденник. Сьогодні — вечерея з дипломатами. Завтра — коктейль в американському посольстві. Післязавтра — зустріч із сенегальським діячем, інші важливі справи. Якщо я хочу побачити Еліан, слід відмовитися від однієї з них. Я вирішив пожертвувати сенегальцем. Власне, пошлю на цю зустріч Теда Донаг'ю. Я запитав Еліан:

— Ви післязавтра ввечері вільні?

— Так, на післязавтра я нічого не планувала.

— Чудово. Повечеряємо разом?

Ми домовилися, що я заїду по неї о восьмій.

Всі ці два дні я так чи так думав про наступну зустріч з Еліан.

За п'ять хвилин до восьмої я загальмував біля будинку в Латинському кварталі, де мешкала Еліан. Будинок був кам'яний, зведений, мабуть, на початку століття. З віконечка в дверях визирнула консьєржка. Я запитав:

— На якому поверсі мешкає мадемуазель Кларк?

— На сьомому. Побачите на дверях її прізвище.

Ліфта не було. Я піднявся на шостий поверх. Далі починались інші — вужчі й крутіші — сходи. Я здолав ще два марші й опинився в довгому коридорі, в який виходило багато дверей. З одних долинала музика: «Незакінчена симфонія» Шуберта. Коридор був погано освітлений. Мені довелося майже ввіткнутися носом у двері, аби прочитати на картці: «Еліан Кларк». Я слухав Шуберта, якого любив, і мені навіть не хотілося стукати в двері, щоб не перервати музику.

— Хто там?

— Мартіньяк.

Двері прочинилися. Еліан була вже в пальті. За нею виднілася кімната — службова мансарда, зі смаком умебльована й освітлена. Ліворуч у кутку стояв увімкнений програвач, і лунали акорди «Незакінченої симфонії» — піднесений лейтмотив на тлі глухих барабанних ударів грому.

Еліан узяла сумочку.

— Я готова.

Вона зупинила програвач, погасила світло, замкнула двері, і ми пішли сходами вниз. Я поцікавився:

— Ви добре провели час у Німеччині?

— Маріанна та її батьки були дуже люб'язні. Вони чудово мене прийняли й не хотіли відпускати. Та мені й самій не дуже хотілося від них їхати.

Ми підійшли до мого автомобіля.

— О! У вас новий «мерседес»? — вигукнула Еліан, уможуєчись поряд зі мною.

Машина м'яко й тихо їхала Латинським кварталом до Сени. Ми проминули міст і попрямували до площі Бастілії. Я звернув у маленьку темну вуличку.

— Тут є дуже приємний ресторан. Чудова кухня. Я замовив столик.

Ми виїхали на круглу заасфальтовану площу. Я поставив машину посередині, де, мабуть, щоранку шумів ринок. На асфальті валялося чимало решток плодів, овочів, соломи.

Я взяв Еліан під руку.

— Сюди.

Ми перетнули площу й увійшли до ресторану. Зал був повний. Метрдотель уже хотів був нам відмовити, та потім упізнав мене:

— Добрий вечір, мосьє. Я тримаю для вас двоє найкращих місць.

Ми рушили слідом за ним. Він трохи відсунув столика, щоб Еліан було

зручніше сісти, й узяв у неї пальто, шанобливо звернувшись «мадам». Це трохи збентежило Еліан.

— Нічого, треба звикати,— посміхнувся я, коли метрдотель відійшов. — Колись же ви таки станете «мадам».

Кельнер приніс меню. Еліан довго переглядала його, знітившись перед таким великим вибором. Мені довелося допомогти їй, адже я добре знав найкращі фірмові страви цього ресторану.

За вечерею наша розмова легко переходила з однієї теми на іншу.

Ми говорили про музику. Еліан любила класику й мала добрий смак. Нам обом подобалися одні й ті самі композитори.

— А як з вашою подорожжю до Бразилії? — запитав я згодом.

— Пані Бандейра сказала, що я повинна швидше прийняти рішення. Вони з чоловіком мають вирушити додому раніше, ніж передбачали, за три тижні, й пропонують їхати з ними. Вже склали для мене контракт, лишається тільки підписати його.

— І ви справді хочете їхати?

— Саме про це я й хотіла з вами порадитись. Я не зовсім певна, що мені цього хочеться. Вчора вони вже майже були переконали мене. Кажуть, якщо відмовлюся від контракту, про який вони для мене поклопоталися, це поставить їх у незручне становище. Звичайно, після цього я вже не зможу звернутися до них удруге. В мене виникла непевність, яку мені важко собі пояснити. Так хотілося побувати в Бразилії, а тепер уже й сама не знаю... За чотири дні вони чекають моєї остаточної відповіді. Якщо не підпишу контракт, потім годі буде сподіватися на подібну роботу. Це місце дістанеться комусь іншому. Порадьте, що мені робити...

— Не знаю,— відказав я. — Просто не в курсі справи, хоча від'їзд гарних дівчат у далекі краї завжди засмучує мене. Навіщо їхати так далеко?

— Я люблю театр! Задля навчання на курсах драматичного мистецтва пішла на розрив з рідною тіткою, людиною, що виховувала мене після смерті батьків. Окрім усього іншого, чи знайду я у Франції роботу в справжньому театрі? Всі місця зайняті, новачкам зовсім нікуди прилаштуватись, а мені так хочеться спробувати свої сили. І раптом ця пропозиція попрацювати в Бразилії... Розумієте, що вона для мене означає? Справа навіть не в грошах. Якби я захотіла, то могла б улаштуватися секретаркою в одне з американських представництв, де отримувала б добру платню. Але я маю професію, яка мене захоплює.

Еліан говорила запально, очі в неї блищали.

— А ви певні, що знайдете в Бразилії те, чого шукаєте?

— Тепер уже не дуже певна. Досі сподівалася, що там справдяться мої мрії, та в мене виникли сумніви, і я не знаю, що мені робити.

На обличчі в Еліан був розпач. Я сказав:

— Тут важко щось порадити. Я нічого не знаю ні про театральне життя в Бразилії, ні про тих ваших друзів. Охоче вірю, що це симпатичні люди, та я їх зроду не бачив і не уявляю... Що я можу вам порадити, так мало знаючи всі обставини? Я ніколи не даю порад навмання. Ви мене знаєте, адже ми працювали разом. Чи вам здається, що я не досить серйозний?

— Ви хочете познайомитися з Бандейрами?

— Як це зробити, щоб не привернути до себе особливої уваги?

— Дуже просто,— сказала Еліан. — Післязавтра відбудеться вернісаж Петрачіні. Це молодий талановитий бразильський художник. Малює чудово, але бідний. Бандейри дуже люблять митців і допомогли йому влаштувати цю виставку. Я маю два запрошення, але моя подруга Жозетта,— ви її не знаєте,— не зможе піти. Я дам вам її запрошення. Там буде коктейль. Бандейри все добре організували. Якщо хочете, я вас із ними познайомлю, якщо ні — зможете, оглядаючи картини, придивитись і до них. А коли вам набридне — підете собі.

— О котрій годині вернісаж?

— О п'ятій.

— Добре, я прийду.

Еліан дістала з сумочки дві картки, уважно роздивилася їх і одну дала мені:

— Ось ваше запрошення.

Я прочитав: «Амедео Петрачіні. Барви Бразилії».

Після розмови з Жаком мені остаточно перестав подобатися намір Еліан поїхати до Бразилії. Проте я не знав, чи слід поділитися з нею своїми побоюваннями. Я побоювався, щоб вона їх не витлумачила хибно, та й не хотів казати того, чого не був певний. Отож вирішив, перш ніж давати Еліан поради, придивитися до тих людей.

— Отже, я прийду на вернісаж, але попрошу вас поводитися так, наче ми незнайомі. Якщо я до вас не підійду, то вдавайте, ніби не бачите мене.

Аж дивно було самому, що я так легковажно погодився марнувати свій час. Це мене бентежило. Невже я ставав сентиментальним? Таке відкриття не віщувало нічого доброго.

— Ви знаєте, що я вам заздрю? — мовила Еліан.

— В чому?

— Маєте фах, яким захоплюєтесь і до якого відчуваєте покликання. Я хотіла поїхати в Бразилію саме задля цього: щоб робити улюблену справу. Сьогодні таке трапляється не часто! Ми працюємо заради грошей, та рідко робимо те, що любимо, що нас вабить. Легковажимо своїм покликанням. А ви — талановитий журналіст і робите те, до чого лежить серце. Маєте власне прес-агентство. Ніхто не дає вам наказів. Це так чудово — діставати задоволення від своєї роботи. У вас є мета. Як це добре! Я б хотіла працювати так, як ви.

Вона говорила, ніби в трансі. Її очі палали.

— Еліан, я вас розумію. Я знаю, як нелегко осягти те, що бажаєш. Не багатьом у цьому щастить. Мені пощастило, та я не знаю, чи вартий такого.

Еліан подивилася на мене. В її очах я помітив блискітку ніжності й злякався того почуття, яке, можливо, прокидалося в ній до мене. Я вже й так почувався винним, що морочу голову такій простодушній, недосвідченій дівчині, майже дитині.

— Пробачте,— сказала вона,— але чи могли б ви розповісти, як вам пощастило знайти своє покликання? Може, моя цікавість видасться вам надмірною чи не зовсім тактовною, але мені дуже кортить дізнатися, як можна домогтися того, щоб жити за власним покликанням.

Мене не дивувало, що Еліан говорить так піднесено: ми вже підійшли до десерту з шампанським, а перед цим пили й дещо інше.

Я обмірковував ситуацію. Якщо розповісти їй усе про себе, це ще дужче зблизить нас. Чи повинен я уникати цього, чи, навпаки, покластися на долю, яка сама все вирішить за мене? Я поглянув на Еліан. Темно-сині очі дівчини сяяли ніжним блиском. Обличчя з тонкими рисами, груди, все її тіло неабияк хвилювали. Давно вже мене не полоняли такі почуття. Восстаннє це було ще в юнацькі роки, коли я був закохався в доньку директора нашого ліцею. Та мені тоді було лише сімнадцять, а тепер уже трохи за сорок, і юначі почуття здавалися недоречними. Так, я мав багато подруг, та ще не зустрів оту єдину жінку свого життя. Жодна з дотеперішніх не була ідеалом. Вони могли подобатись мені, я міг їх спокушати, та свою долю не пов'язав би з жодною.

Щодо Еліан у мені прокинулося почуття відповідальності. Я знав, що не повинен ставитись до неї, як до всіх інших. Спинитися чи йти далі, довірившись випадкові? Це питання мучило мене, я не знав, що робити... Нарешті вирішив довіритися долі. Нехай вона усе вирішить. Я завжди прагнув до раціональних рішень, та тепер мій здоровий глузд повстав і відмовився мені коритись.

— Еліан,— мовив я до неї.— Життя — штука складна. Чомусь усі вважають, ніби дуже просто створити агентство новин, яке користується авторитетом. Та все це мені далось ціною великих зусиль. Довгі роки я працював і боровся, аж поки нарешті домігся успіху. Як бачите, в цьому світі таки трапляються дива.

В очах Еліан стояли сльози.

— Але ви заслужили на це диво,— мовила вона з ніжністю.

Ресторан уже майже спорожнів.

Я гукнув кельнера й розраховувався.

Мій «мерседес» самотньо котився вечірніми вулицями. Еліан замріяно поглядала на мене, та я мусив щохвилини боротися зі своїми почуттями.

Тепер ми мали зустрітися на вернісажі того Петрачіні.

Еліан вийшла з машини. Коли по ній зачинилися двері будинку, я несамовито газонув. Додому повернувся охоплений суперечливими почуттями, що роздирали мене.

Розділ IV

Я зупинився біля вітрини однієї з художніх галерей на вулиці Боесі. Величезна афіша зображувала яскраво-червоного лангуста. Над лангутом було накреслено великими чорними літерами: «Амедео Петрачіні»,— а нижче, дрібнішими: «Барви Бразилії». У галереї вповдовж стін із картинами у важких золотих рамах походжали відвідувачі. Інші юрмилися перед столами з численними пляшками й тарілками, повними оливок, підсоленого мигдалю, анчоусів, креветок, сиру, маринованих огірочків. По другий бік столу стояв якийсь нашорошений чорнявий чоловік. Він жваво наливав у чарки, які йому простягали відвідувачі вернісажу. В залі панував цілковитий безлад. Я уважно придивлявся до людей. Праворуч стояла чорнява жіночка, досить молода, а поряд із нею — високий худий чоловік у велюрових штанях з різноколірними плямами від фарб. Люди підходили до них і вітали. Чоловік був навдивовижу блідий і не знав, куди подіти свої руки.

Та я шукав у цьому натовпі Еліан. Біля столів із напоями та наїдками її не було. Тоді я подивився в глиб залу, де окремі відвідувачі оглядали картини. Зал поступово звужувався й переходив у досить вузький коридор, де теж висіли картини. Коли одна з відвідувачок обернулася до мене, я впізнав Еліан. Вона була в темно-синьому костюмі. Подивившись у мій бік, дівчина поволі пішла далі, так само оглядаючи картини. Час від часу вона обертала голову в мій бік, певно, теж помітила мене.

Мене охопило дивне відчуття. Здалося, що я задовго стою біля вітрини і на мене можуть звернути увагу. Я почав шукати по кишенях, нарешті видобув запрошення, рушив до дверей, рішуче відчинив і ввійшов. Нашорошений чорнявець, який наливав чарки, несподівано звів очі на мене й мить придивлявся. Хоча він і стояв досить далеко, я помітив у його очах щось неприємне. Я відвернувся в інший бік. Жінка, що стояла біля художника в поплямованих велюрових штанях, кинула на мене не менш насторожений погляд, який також викликав неприємне відчуття.

Я взяв себе в руки і, усміхаючись, підійшов до чоловіка у велюрових штанях:

— Пан Петрачіні?

— Так,— відповів велетень, дивлячись на мене згори вниз заспанними, наче відсутніми очима.

— Мартіньяк,— відрекомендувався я,— журналіст. Радий побувати на вашій виставці й познайомитися з вами.

Петрачіні досить незграбно стис мою руку своєю величезною долонею, що нагадала мені лещата. І саме незграбність чомусь робила його симпатичним.

— Дуже приємно,— відповів він низьким, глибоким голосом.— Познайомтеся, це пані Бандейра, вона допомогла мені організувати виставку.— Тоді кивнув їй на мене:— Пан Мартіньяк.

— Дуже приємно,— відповіла чорнява жінка.

Голос був владний і досить неприємний. Обличчя з правильними рисами виказувало силу волі. Мабуть, ця жінка вміла володіти собою і, звичайно ж, усіма керувати. Вона потисла мені руку, й мені здалося, ніби я доторкнувся до жаби.

— Пан Мартіньяк — журналіст,— нагадав Петрачіні.

— Це дуже цікаво,— озвалася пані Бандейра.— Сподіваюсь, ви напишете схвальний відгук про виставку нашого співвітчизника, тим паче, що він талановитий. З якої ви газети?

— Я працюю в прес-агентстві.

Пані Бандейра пильно дивилася на мене своїми чорними очима. В її рішучому погляді я помітив занепокоєння.

В цю мить Еліан, усміхаючись, підійшла до своєї патронеси.

— Чудові картини, Пакіто!

Вона вдавала, що не знає мене.

— Невже це ви, мадемуазель Кларк?! — запитав я.

Еліан аж тепер обернулася до мене.

— Пан Мартіньяк! — вигукнула вона, добре зігравши подив.

— Ви в Парижі? — удавано здивувався і я. — Ми вже не бачилися з вами добрий рік.

— Я залишила роботу у вашому агентстві через особисті обставини, коли ви були в відпустці.

Еліан бездоганно грала свою роль. Я скоса позирнув на бразілійку. Здається, наша розмова заспокоїла її. Пані Бандейра розкуто всміхнулася.

— Ви знаєте пана Мартіньяка?

— Я зо два місяці працювала в його агентстві новин.

Вираз обличчя пані Бандейри свідчив про те, що імпровізуємо ми добре.

— П'єр Мартіньяк — відомий журналіст, — провадила Еліан, дивлячись на пані Бандейру.

— Дозвольте познайомити вас із моїм чоловіком, — рішучим голосом мовила та.

Вона кивнула чорнявому чоловікові, що й досі частував усіх напоями. Я помітив, як той придивляється до мене, й здивувався, що це не заважає йому вправлятися з чарками та пляшками.

— Роберто! — гукнула йому дружина. — Ходи-но сюди.

Роберто, чоловік з лискучим чорним волоссям, що ніби прилипло до голови, підійшов до нас. Він мав дуже темну шкіру. Важко було визначити, чи це від природи, чи він просто засмаг. Його кошлаті брови скидалися на вуса. З-під них на мене пильно дивилися лихі очі. Під невеликим прямим носом були тоненькі чорні вуса, мов у Кларка Гейбла. Рухався він спритно й підійшов нечутно. Його хода нагадувала хижого підступного звіра.

— Оце мій чоловік, — відрекомендувала його пані Бандейра.

Моя долоня опинилась у його волохатій руці, і цей дотик лишив по собі неприємне відчуття холоду.

— Мій чоловік також журналіст, — додала бразілійка, пильно поглядаючи на мене своїми темними очима.

Вона трималась невимушено, й відчувалося, що вміє спрямувати розмову в бажаному напрямку.

— Мій чоловік пише статті про мистецтво для бразільських газет.

— Я також люблю мистецтво, — самовпевнено відповів я.

Пан Бандейра дивився на мене з трохи занепокоєним виразом.

— Роберто... — мовила його дружина.

Коли він повертався до неї, вона непомітно підморгнула йому.

— Еліан колись працювала в прес-агентстві пана Мартіньяка, — сказала пані Бандейра.

Вираз його обличчя змінився. Ніби заспокоївшись, Роберто всміхнувся.

— Пробачте, я маю повернутись до гостей. Запрошую і вас на аперитив. Буде дуже приємно поговорити з вами.

Скрадливою ходою хижака Бандейра рушив до столів з напоями й заходився далі частувати відвідувачів вернісажу. Час від часу він оглядав зал байдужним поглядом.

— Що ви питимете? Мартіні, віскі, чінзано?

— Віскі.

Бразілійка сходила до столу й принесла мені високу склянку. В другій руці вона тримала тарілку солоного мигдалю.

— Пригощайтесь. Після аперитиву художник покаже вам картини.

Потім пані Бандейра обернулася до високого чоловіка, схожого на латиноамериканця, що саме привітався з нею, і заговорила по-португальському. Вона була спокійна, здавалося, я її більше не цікавив.

Я сьорбав з чарки, роздивляючись публіку. На вернісаж зійшлася переважно молодь, серед неї чимало дівчат.

Що ж до чоловіків, то всі були чорняві, смагли, схожі на Роберто Бандейру. На поцінувачів мистецтва вони аж ніяк не скидалися.

Еліан походжала серед публіки й перемовлялася то з однією, то з іншою

дівчиною. Схоже було, що вона їх усіх, чи майже всіх, знає. Потім Еліан знову підійшла до мене.

— Я бачу, ви вже оглянули всю виставку,— голосно, щоб почула пані Бандейра, мовив я. — Ви, мабуть, знаєте всі картини. Я не хотів би турбувати пана Петрачіні, що саме зустрічає нових гостей. Може, ви покажете мені вернісаж?

— Охоче,— з люб'язною усмішкою відповіла Еліан.

Вона добре грала роль. Таки справді дечого навчилася на тих своїх курсах театрального мистецтва.

Ми з Еліан відійшли до картин, що були аж напроти входу. Поглядаючи на полотна, я водночас спостерігав і за залом.

Петрачіні малював яскравими барвами, що вабили око. Це був експресіоніст зі своєрідним стилем. Його картини врізувались у пам'ять. Здебільшого вони відбивали підводний світ — каракатиць, риб. На найбільшому полотні пишався лангуст агресивного червоного кольору, а його зеленкуваті очі, що добре вирізнялися на яскраво-червоному тлі, просто-таки примушували здригнутись. Петрачіні володів великим талантом, та для справжнього успіху йому не вистачало саме тієї витонченості, якої бракувало і в зовнішності, і в поведінці. Чи досягне він майстерності, найповніше використавши свій природний дар? Він міг стати великим художником, здобути славу й гроші, хоча нині не справляв враження заможної людини. Мені починали подобатися картини цього непересічного блілого велетня.

Еліан була поряд зі мною, і далі граючи свою роль. Нам пощастило подати нашу зустріч як випадкову. Ми говорили про картини Петрачіні. Нам подобалися ті ж самі полотна, особливо червоний лангуст із диявольськими сіро-зеленими очима.

Я намагався водночас спостерігати за бразильським подружжям. Не обминаючи увагою жодного відвідувача, Бандейри стежили й за залом, і за вітриною, коли біля неї, на тротуарі, затримувався випадковий перехожий. Я помітив, як вони захвилювались, тільки-но біля вітрини зупинилися два кремезняки в темно-сірих плащах і зацікавилися тим, що діялося в галереї. Здавалось, Бандейри, ніби перейняті манією переслідування, весь час чогось бояться.

Ті двоє в плащах перейшли на протилежний бік вулиці й стали походжати тротуаром. Це видимо нервувало Бандейр.

Ми з Еліан відійшли ще далі в глибоку галерею, опинившись сам-на-сам. Тут ніхто не міг почути нашої розмови.

— Як з вашою поїздкою до Бразилії?

— Я ще не вирішила,— відповіла Еліан. — Але Бандейри кажуть, ніби змушені вирушити ще раніше. Вони їдуть днів за десять, а може, й за тиждень. І дуже наполягають, щоб я їхала з ними. Не знаю, що мені робити. Я охоплена якимись побоюваннями, причини яких не можу собі пояснити. — Еліан дивилася на мене, і на її обличчі відбивалося сильне хвилювання й внутрішня боротьба. — А вам вони подобаються? — запитала вона стиха, роззираючись навколо, ніби хотіла пересвідчитися, що нас ніхто не чує. Та поблизу нікого не було.

— Ні! — рішуче відповів я. — Але я не хотів би говорити про це зараз. Ви вільні завтра о п'ятій?

Ми домовились про зустріч у кафе на бульварі Сен-Жермен. Я рідко там бував, і мене там не знали. Та й ніхто з моїх знайомих не навідувався туди, що цілком мене влаштовувало.

— Тепер повернімося до інших,— сказав я. — Здається, ми тут уже досить довго затримались.

Ми повільно рушили назад, так само дивлячись на картини, й підійшли до столів з аперитивами. На підлозі під стіною вже стояло чимало порожніх пляшок, а в тих, які ще були на столах, лишалося не багато. Бандейра і далі придивлявся до гостей та перехожих за вітриною. Його дружина також стривожено зиркала на всі боки. Обоє здавалися знервованими.

Нараз вхідні двері розчинились, і до залу ввійшов смагливий чоловік із круглою лисиною, оточеною віночком лискучого чорного волосся. Чоловік був

у яскравому синьому костюмі, добре пошитому, але досить незвичайного крою. Статурою він скидався на атлета. Примітною рисою його енергійного обличчя був розплющений ніс.

Ніс боксера, майнуло мені. І важке підборіддя — ознака волі й жорстокості. Чоловік з войовничим виглядом підійшов до пані Бандейри.

Бразілійка привіталася з ним якимось дивно, не так, як із знайомим чи другом. Ця владна жінка тепер нагадувала школярку, що не вивчила урок і дивиться на вчителя з дитячим страхом.

Атлет потис руку й Роберто, який цього разу скидався на догідливого прислужника. Я стояв недалеко й усе добре чув, але вони говорили по-португальському. Пані Бандейра відрекомендувала атлетові художника. Той у відповідь щось пробурмотів своїм низьким голосом. Він був байдужий до всього й дивився кудись понад головами відвідувачів.

— Огляньмо картини ще раз,— запропонував я Еліан.

Ми знову заходилися вдавати, ніби уважно роздивляємося картини.

Чоловік із розплющеним носом одним духом вихилив аперитив, запропонований Бандейрою, і віддав йому порожню чарку. Потім відійшов, кинув байдужий погляд на картини й заходився розглядати відвідувачів. Розглядав, не криючись, усіх дівчат знизу вгору, оцінюючи їх поглядом знавця. Я потайки спостерігав за ним.

Трохи згодом пані Бандейра підійшла до нього й щось тихо сказала. Потім вони пильно, одну по одній, почали оглядати всіх присутніх жінок. Ось їхні погляди спинилися на Еліан. Чоловік з розплющеним носом так рішуче хитнув головою, аж його важке підборіддя сіпнулося. Тоді ще раз пильно подививсь на Еліан і щось прошепотів. Пані Бандейра пожвавішала. Мені здалося, ніби вона вибачається. Мене охопила відраза до цих людей.

Роберто Бандейра підійшов до своєї дружини та «боксера», ставши перед ним мало не наввипинки. Всі троє стиха розмовляли. Нарешті чоловік з розплющеним носом рішуче потис руку пані Бандейрі та, так і не глянувши на картини, вийшов з галереї.

Я сказав Еліан:

— Піду попрощаюся з вашими бразільськими друзями. — А до пані Бандейри мовив: — Дуже гарні картини. Радий, що побував на цьому вернісажі.

— Приємно чути такий відгук.

І знову її голос, обличчя та рухи набули попередньої рішучості й упевненості. Догідливого виразу, з яким вона розмовляла досі, не лишилося й сліду.

Пані Бандейра простягла мені руку. І знову мені здалося, ніби я доторкнувся до жаби. Мене охопила така сама відраза. Я відчував на собі її пильний погляд, що мовби намагавсь прочитати мої думки.

— Роберто! — гукнула вона.

Своєю скрадливою ходою хижака підійшов Бандейра. З-під кошлатих брів на мене насторожено дивилися темні очі.

— Пан Мартіньяк уже покидає нас.

— Дуже приємно було побувати на цій виставці.

Бандейра потис мені руку. Я відчув той самий холод. Мені хотілось якнайшвидше піти геть.

Петрачіні також подав мені свою широку, мов лопата, руку.

— Дякую, що прийшли,— пробасив він, дивлячись понад мою головою.

Його грубезні пальці до болю стисли мою руку. Цей велетень викликав приязнь. Я був радий, що це рукостискання бодай трохи перебило бридке відчуття, що лишилося після доторку до рук бразілійців.

Прощаючись з Еліан, я шепнув їй, щоб вона вийшла за кілька хвилин після мене. Вона довірялась мені, і я був певен, що послухає моєї поради.

На вулиці я глибоко вдихнув повітря, ніби вирвався з неволі. В голові снувалися безладні думки.

Увечері я мав справи в агентстві. Отож нервувавсь, багато палив і весь час повертався думкою до Бандейр та Еліан. Щось мене непокоїло. Бразілійці поводитися дивно, ніби чогось боялись. Насторожено сприйняли вони й мене, і я навряд чи розвіяв їхні підозри. Звідки така недовіра до всіх? Звідки страх? Сьогоднішній вернісаж радше скидався на епізод дешевого детективного

роману. А як плазували вони перед тим чоловіком з розплющеним носом! Наче побиті собаки.

Бандейри вирішили прискорити від'їзд, і це теж викликало підозру. Ні, Еліан не повинна їхати з ними. Я весь час намагався переконати себе, що не маю до неї жодних почуттів і що тільки сумніви змушують мене відрадити її від цієї поїздки. Але чи справді їй загрожує небезпека? На це питання я не міг відповісти.

Наступного дня я прокинувся рано й негайно зателефонував Жакові додому.

— Слухаю,— відповів Жак, невдоволений, що його так рано збудили.

— Це я, П'єр.

Ще не зовсім прокинувшись, мій друг не одразу впізнав мене. А впізнавши, сказав:

— Вибач, але я цілий ранок буду зайнятий з префектом.

Отож ми домовилися зустрітись у другій половині дня.

Роберто Бандейра твердив, ніби він журналіст, міркував я. Це належало перевірити. Я вирішив звернутися до відділу зарубіжної преси при секретаріаті уряду, на вулиці Лорда Байрона. Там були відомості про всіх іноземних журналістів, акредитованих у Парижі.

Зо дві вранішні години я попрацював в агентстві, а тоді зателефонував до того відділу. Директор сказав, що знає мене, хоч я його ледве пригадував. Та втім, хто мене не знає в журналістських колах!..

Отже, у відділі зарубіжної преси мене прийняв сам директор. Ми обмінялись компліментами, пригадали, де і з яких нагод раніше зустрічалися, згадали про спільних знайомих і, звичайно, про «сильних цього світу».

— Чи ви маєте відомості про іноземних журналістів, що мешкають у Парижі? — зрештою запитав я.

— І так, і ні,— відповів директор. — Дещо маємо тільки про тих, які зареєструвалися в нас і одержали акредитаційні картки, повідомивши для цього певні дані про себе. Ми їх заносимо до спеціальної теки. Але перевірити те, що вони самі про себе вказують, не маємо змоги. Зате всі журналісти повинні побувати у відповідних службах поліції й відповісти на низку запитань. Без згоди поліційного управління, що на вулиці Сосе, ми не видаємо жодної акредитаційної картки. Тут нічого не вдієш: такі правила. Бо трапляється чимало осіб, що прагнуть жити в Парижі і, прикриваючись журналістським посвідченням, займатися сумнівними справами. Вже було викрито «журналістів» з Латинської Америки, які ледве вміли писати. Все, що ми можемо зробити, то це попросити журналістів, яких не знаємо, щоб вони показали нам свої останні статті, а також подали довідку зі своєї редакції. Ми робимо все, щоб ніхто не зловживав статусом журналіста. Але ж є й такі, що взагалі не реєструються в нас. Про них нам нічого не відомо.

— А ви можете сказати, чи акредитований у вас бразілець на прізвище Бандейра? — Я поставив запитання впрост, аби не затягувати розмову.

Директор подзвонив секретарці, і та за хвилину принесла потрібну теку. Він пояснив, що не має права знайомити мене зі справою, лише показав мені фотографію Бандейри й повідомив деякі дані. У справі були довідки з кількох бразильських газет, у яких той постійно співробітничав. Тека була досить груба, бо в ній зберігалася купа вирізок із статтями Бандейри, підписаними псевдонімом «Орніс». Довідка підтверджувала, що Бандейра працює саме під таким псевдонімом. Одне слово, у справі не було нічого підозрілого.

Цікаво, чому саме Орніс, цебто по-грецькому птах, подумав я. «Кіт» було б куди влучніше.

Крім того, шеф відділу пригадав, що не раз бачив Бандейру на прийомах у посольствах різних латиноамериканських країн. Це свідчило про те, що він має там знайомих.

Я повернувся до агентства, так ні до чого й не докопавшись. Усе було начебто в порядку: й довідки з редакцій, і газетні вирізки зі статтями Бандейри. До того ж, він пройшов співбесіду в поліційній службі на вулиці Сосе, де вміють по-справжньому оцінити людину.

Та всього цього мені було недосить. Я сам бачив тих Бандейр, і вони не викликали у мене жодної довіри.

Я й далі чекав дзвінка від Жака, та він чомусь не дзвонив. Обіцяв зателефонувати відразу по обіді, коли звільниться, але вперто мовчав. Нарешті, аж о третій годині, телефон задзвонив. Ми домовилися про зустріч у кафе біля площі Шатле. В такий час там мало бути безлюдно.

Коли я приїхав, Жак уже чекав на мене. На столику парувала чашка кави. Я також замовив собі каву та по чарці коньяку для нас обох.

Він так нічого й не довідався про ту дівчину з Бонна, що пропала в Парижі. Не лишалося жодної надії, бо після її зникнення минуло чимало часу. Жак розповів про зустрічі зі своїми колегами з поліції моральності, що на набережній Орфевр. На їхню думку, справу тієї дівчини належало закрити.

Один з його колег повідомив, що натрапив на слід бразильської організації, причетної до торгівлі жінками. Кілька її «босів» саме перебували в Парижі.

Ця новина стривожила мене. Я не знав, що робити. Чи варто розповісти про це Еліан?

— Слухай-но,— сказав я Жакові,— чи не зробив би ти мені ще одну послугу? Йдеться про дівчину, яку я добре знаю, але не хотів би, щоб її вплутали у якусь темну історію.

— Я бачу, в тебе черговий роман,— мовив він, по-змовницькому посміхнувшись.— Ще в школі ти завжди знаходив собі нові захоплення. Пригадуєш Евеліну, доньку директора ліцею? Ти раз у раз устряєш у якісь романтичні пригоди.

Я коротко виклав йому суть справи, наголосивши, що між мною і Еліан нічого не було й що я цікавлюся цією історією з суто людських міркувань. Вона раніше працювала в моєму агентстві, і я не хотів би, щоб із цією дівчиною щось трапилося.

— Досить,— посміхнувся Жак.— Зрештою, мене не обходить, що пов'язує тебе з цією дівчиною. Якщо тобі не байдужа її доля, треба зробити так, щоб ніхто не заподіяв їй нічого поганого. По-перше, якщо почнеться розслідування, ніхто не повинен запідозрити, ніби це вона повідомила про все поліцію. В середовищі злочинців така підозра вже сама по собі може бути фатальною. По-друге, не називаючи прізвища дівчини, я розповім про це одному колезі, що займається подібними справами. Краще, щоб її не згадували в поліційних паперах. Я зроблю це тільки задля тебе. Та найкраще для неї — це захворіти, причому так, щоб ні в кого не виникло сумнівів щодо правдивості хвороби. Спробуй улаштувати це.

Ми домовилися, що я подзвоню йому того ж вечора.

Розмова з Жаком ще дужче занепокоїла мене. Треба було діяти дуже обачно.

Я поспішив на зустріч із Еліан у маленькому кафе на бульварі Сен-Жермен.

За кілька хвилин до п'ятої я вже був там. Ще лишився час, аби купити в кіоску газети. Тримавши їх під пахвою, я ввійшов до вузького залу кафе, схожого радше на довгий коридор. Вздовж стіни від самих дверей тяглися столики, зайняті дівчатами й хлопцями. Юнаки були в строкатому одязі, розпатлані дівчата — в штанях, що тісно облягали ноги. Майже всі хлопці носили чорні бороди на манір Фіделя Кастро. Вони голосно розмовляли, щось вигукували, вимахували руками, сперечалися: це була атмосфера всіх кафе на Сен-Жермен-де-Пре. Мій бездоганний сірий костюм із тканини «Принц Гальський» зовсім не пасував до такого оточення і, мабуть, привертав увагу.

Була вже п'ята. Очікуючи Еліан, я перебігав очима газету, вряди-годи поглядаючи на годинника. У вечірній пресі не знайшов нічого цікавого. Час минав повільно. Кожна хвилина здавалася вічністю. Я замовив чай, потім коньяк. Минуло чверть години, та Еліан усе не було. Чому вона запізнюється? Що могло статися? Я знову пригадав вернісаж, Петрачіні, подружжя Бандейр, чоловіка в світло-синьому костюмі, з розплющеним носом боксера. Це були дивні, непевні люди. Та де ж Еліан? Я почав нервуватися. Щоб не виказати хвилювання, став роздивлятися на молодь за сусідніми столиками.

Поруч хлопець у коричневому костюмі щось захоплено розповідав дівчині з довгими світлими косами. Вони дивились одне на одного, не помічаючи нікого

навколо себе. За іншими столиками також точилися жваві розмови й ніхто не звертав на мене жодної уваги. Чому ж Еліан так забарилася? Стрілки мого золотого годинника вже показували пів на шосту. Неймовірно! Еліан була завжди така точна. Мабуть, і справді щось сталося. Я курих сигарету за сигаретою. Недопалки в попільничці стали своєрідною мірою часу. Я замовив ще келишок коньяку, обернувся до вітрини кафе й почав розглядати перехожих на бульварі. Що ж могло статися?.. Чи, може, ми домовилися не на п'яту? І знову перед очима промайнуло все, що діялося напередодні. Та ні, ми домовилися саме на п'яту і саме тут. В цьому не було жодного сумніву. Та й чому я так хвилююся? Що зі мною? Що я відчуваю до Еліан? Я не міг відповісти на ці запитання. Не міг відповісти — чи просто боявся відповіді? Я й далі курих сигарету за сигаретою. У попільничці вже не було місця для недопалків.

— Ще один коньяк,— сказав я кельнерові.

Було вже за шосту, а я й далі чекав. Може, піти вже? Чи почекати трохи ще? Бульваром сунув строкатий потік перехожих, Еліан усе не було...

Біля бару задзеленчав телефон. Бармен одійшов од кавоварки й узяв трубку, тоді вигукнув:

— Пана Мартіньяка до телефону!

Я аж підскочив на своєму стільці й за мить уже був біля бару.

— Мартіньяк слухає!

— Це мадемуазель Кларк,— почув я в трубці.

— Що сталося?!

— Пробачте, але мені сьогодні не пощастило. Я необережно виходила з автобуса, впала й дуже забила ногу та руку. Мене відвезли до лікарні, зробили перев'язку й доправили додому. Я дзвоню вам із сусіднього кафе. На жаль, у такому стані не зможу приїхати.

— Я негайно їду до вас!

Я розплатився й притьмом вискочив із кафе. Зупинивши таксі, назвав адресу Еліан, а за кілька хвилин уже був біля її будинку.

Я вибіг сходами на сьомий поверх і постукав у двері. Не чекаючи відповіді, штовхнув двері, та вони не піддалися.

Почулися повільні кроки, в замку скреготнув ключ, і двері відчинилися.

Я буквально вдерся до кімнати.

Коліно й рука Еліан були перебинтовані. Вона пересувалася з великими зусиллями. З обличчя було видно, що їй боляче.

Я взяв її під руку, допоміг дійти до ліжка й звелів:

— Лягайте!

Еліан сіла, потім насилу лягла. Кожен рух завдавав їй болю.

— Що ж із вами трапилось? — занепокоєно спитав я.

— Кажу ж: упала, коли виходила з автобуса. Але нічого страшного. Тільки забила коліно й руку.

— Вас треба показати фахівцеві.

— Але ж той лікар сказав, що немає нічого серйозного,— запевнила Еліан.

— А я вам кажу, що слід негайно поїхати до клініки,— рішуче мовив я. — Звідки можна подзвонити?

Не чекаючи відповіді, я швидко вийшов з кімнати, зійшов униз і попрямував до найближчого кафе, щоб подзвонити докторові Леруа.

— Я слухаю. — Це був голос його дружини.

— Добрий вечір, мадам. Покличте, будь ласка, Марка. Це Мартіньяк.

— А, це ви! Добрийвечір! Давненько вас не чути,— мовила дружина мого приятеля.

Я знав Марка ще з ліцею. Він був на один клас старший. Мав найвищі оцінки з латини, проте став не словесником, а відомим лікарем і мав власну клініку в районі Нейї, недалеко від своєї квартири. Наші професії були надто різні, тож бачилися ми досить рідко.

— Це ти, П'єре? Як життя?

— Телефоную тобі в нагальній справі. Моя секретарка дістала травми, треба негайно привезти її до твоєї клініки. Крім того, я хотів би з тобою поговорити.

— Які травми?

— Впала й забилася. Можливо, є переломи. Ти міг би прислати свою машину швидкої допомоги?

Я дав адресу, а Марк пообіцяв, що машина невдовзі буде.

— Я приїду разом з нею,— додав я.

— Гарзд. Там і побачимось...

Я поспіхом піднявся до Еліан і, не стукаючи, ввійшов.

— Зараз приїде машина. Доктор Леруа бере вас до своєї клініки.

— Через кілька синців? — запротестувала Еліан.

— І все ж слід поїхати до лікарні,— доводив я. — Доктор Леруа вважає такі травми небезпечними. Ви пройдете повний медичний огляд і залишитесь на кілька днів у клініці, адже можуть бути й внутрішні пошкодження, що даються ознаки лише через кілька днів.

Еліан уважно подивилася на мене. Я зрозумів, що вона підкориться.

— І звісно ж, тепер і мови не може бути про мандри до Бразилії.

У коридорі почулася важка хода, і в двері постукали.

— Швидка допомога!

Я відчинив. За порогом стояло двоє в білих халатах і з ношами.

— Хвилиночку,— сказала Еліан і заходилася збирати деякі речі в невеличку валізу. Вона ледве пересувалася. Мабуть, їй було дуже боляче.

Санітари поклали її на ноші й понесли. Я пішов слідом за цим кортежем, а внизу порадив Еліан:

— Розкажіть консьєржці, що з вами сталося, й попередьте, що будете в клініці доктора Леруа, це район Нейї.

Потім я вислизнув з під'їзду так, щоб консьєржка мене не побачила.

За чверть години швидка допомога зупинилася на затишній вулиці. Табличка обіч брами свідчила: «Клініка доктора Леруа». Будинок ховався в глибині двору, з усіх боків оточений старими каштанами.

Це була старовинна, проте добре доглянута будівля. Палата для Еліан уже була готова. Марк чекав на нас. Він помітно полисів після нашої останньої зустрічі.

— Як справи?

— Як бачиш, допомагаю потерпілим. А в тебе що нового?

— Багато клопотів, багато роботи, податки, дружина, діти, лисина.

— Бачу, бачу,— відповів я. — Ми можемо десь поговорити сам на сам?

Марк повів мене до свого кабінету. Я з полегкістю вмовився у кріслі, а він сів за стіл і дружнім тоном запитав:

— То що ж тебе сюди привело?

Я сказав:

— Слухай, Марку, ми з тобою давні друзі. Я не знаю жодного лікаря, кому б довіряв, як тобі. Еліан Кларк упала, виходячи з автобуса, й сильно забилася. Я думаю, там нема нічого страшного. Але я дуже прошу, щоб ти потримав її тут, ніби вона зазнала серйозних травм, і не виписував, доки я тобі не скажу.

— Що це має означати? — здивовано запитав Марк.

— Не хвилюйся. Це аж ніяк не пов'язано з політикою. Ти ж мене знаєш. Справа суто особиста.

Марк, здається, заспокоївся.

— Ну що ж, для тебе я зроблю це.

Тепер я міг бути спокійнішим. Еліан перебувала в надійному місці.

Розділ V

Я повертався додому пішки: клініка доктора Леруа була недалеко від моєї домівки. Джіна, хатня робітниця, чекала на мене. Вечеря була готова.

— Можна подавати?

Я був такий натомлений, що навіть не почув запитання.

— Ви часом не захворіли? — стурбовано запитала Джіна.

— Ні, просто я сьогодні не дуже голодний. А втім, накривайте на стіл.

Джіна вийшла, стенувши плечима, щось сама до себе пробурмотівши по-італійському.

Я рішуче кинув піджак на диван, розв'язав краватку, розстібнув верхнього гудзика сорочки й просто-таки впав у крісло. Та довго відпочивати я не міг, бо ще мав чимало справ.

Я взяв у барі високу склянку для віскі, налив половину, додав води і відпив чималий ковток. Хвиля тепла піднялася до голови й трохи розіграла втому.

Я подзвонив Жакові. Трубку довго ніхто не брав. Нарешті я почув його голос:

— Слухаю.

Жак говорив з повним ротом.

— Пробач, що одірвав тебе од вечері.

Я розповів йому про Еліан і про те, що вона тепер у лікарні.

— Це дуже добре, але треба, щоб Бандейри могли самі пересвідчитися, що вона справді травмована і справді перебуває в лікарні.

— Яким чином?

— Найкраще було б, якби вони її там навідали.

— Це, мабуть, можливо, але слід попередити Еліан.

— Було б доцільно розпочати діяти після того, як Бандейри побувають у неї. Повідом мене, коли це станеться.

Я повісив трубку, вийшов до передпокою, взяв пальто й рушив до дверей. Джіна вибігла з кухні.

— Мосьє, вечеря! Попоїжте, бо захолоне.

— Не маю часу, Джіно. Важливі справи.

Вона лише рукою махнула. Я швидко вийшов з квартири й викликав ліфт. Уже було пізно дзвонити Еліан. Та такі справи й не слід залагоджувати по телефону. Тьмяно освітленими вулицями я дістався до клініки. Двері були замкнені. Довелося подзвонити. Довго ніхто не озивався, нарешті з'явивсь нічний черговий. Він сказав, що о такій пізній порі вхід заборонено. Тицьнувши йому в руку кілька монет, я пояснив, що є другом доктора Леруа, і аж тоді він упустив мене. Чергова медсестра була та сама, що й удень. Я звернувся до неї:

— Пробачте, що турбую вас. Я сьогодні привіз до вас мадемуазель Кларк. Мені треба її побачити, в невідкладній справі. Це дуже важливо.

— Воно вже й пізно, та я вас пам'ятаю і проведу до хворої.

Ми піднялися сходами нагору. Медсестра відчинила двері палати. Еліан здивовано підвела голову.

— Маю сказати вам щось важливе, відкладати це на завтра не можна.

— Не лишайтесь тут довго,— застерегла медсестра. — Ми не маємо права пускати відвідувачів так пізно.

Вона вийшла й зачинила двері.

Я дивився на Еліан і не знав, як почати. Вона мовчки всміхалася. Нарешті я заговорив:

— Дуже добре, що ви в цій клініці. Доктор Леруа — мій давній друг і чудовий лікар. Він вас ретельно огляне, адже травми — це завжди серйозно. Він випише вас із лікарні, коли переконається, що жодної загрози вашому здоров'ю вже немає.

Після цього вступу я знову завагався, як сказати їй про головне.

Еліан пильно дивилася на мене. Мені раптом стало якось тепло.

— Бандейри знають, що з вами сталося? — запитав я навпростець.

— Ні, я подзвонила тільки вам.

— Негайно зателефонуйте їм і скажіть, що ви в лікарні. Попросіть вас навідати. Але про мене — жодного слова!

Еліан простягла руку до телефону, що стояв на столику біля ліжка, набрала номер.

— Пакіта? Це говорить Еліан.

Вона вислухала запитання бразілійки й відповіла:

— Дуже погано. Я в лікарні. Впала з автобуса й тепер уся в бинтах. Мене поклали на обстеження, бо хто зна, що там за травми...

З трубки долинав жіночий голос, та я нічого не міг зрозуміти.

— Приходьте до мене якомога швидше,— сказала Еліан. — Завтра, якщо зможете. — І назвала адресу клініки.

З трубки знову почувся жіночий голос. Еліан відповіла:

— На добраніч, дуже дякую. — І поклала трубку. — Пакіта провідає мене завтра вранці, о десятій. Вона дуже занепокоєна. Наполягає, щоб я виписалася з лікарні, бо вони невдовзі від'їжджають. Інакше я втрачу обіцяне мені місце в театрі.

— Завтра теж нічого не кажіть їй про мене. Я зателефоную відразу, як звільнюся.

Мені кортіло сказати їй усе, що я думаю про подружжя Бандейр, та холодна розсудливість узяла гору. Я боявся, що Еліан наробить дурниць.

Вже минуло пів на десяту. Час було йти.

Я підійшов до Еліан попрощатися. Вона дивилась мені просто у вічі.

Я мимоволі замилювався її досконалим обличчям, лініями чорних брів. Уявив собі її груди та гармонійні форми тіла, прикриті ковдрою. Я відчув, як кров гупає в скронях, і потис простягнуту руку. Був ніби весь наелектризований. Не знаючи, як подолати це збудження, мимоволі схилився над Еліан. Її очі сяяли. Вуста трохи розтулились. Від щирого серця дівчина простягала їх мені для поцілунку.

Мене пройняв дроз, та я таки взяв себе в руки.

— На добраніч,— промовив я почужілим голосом і відпустив її теплу руку. — Спіть добре.

Я вискочив з клініки, мов ошпарений. Свіжість вечора не заспокоїла мене. Мене проминало таксі. Я зробив йому знак і відчинив дверцята.

— Вам куди, мосьє? — запитав із слов'янським акцентом водій.

Я подивився на нього. Це був породистий чоловік років сімдесяти з прямим носом, розумним обличчям і зовсім сивою чуприною. Мабуть, колишній офіцер білої армії. Російські таксисти вже дедалі рідше траплялися в Парижі.

Росіянин чекав відповіді. Я вагався, не знаючи, куди мені їхати. Нарешті промовив:

— Авеню Ваграм. — Це була адреса Жаклін.

Жаклін не чекала на мене. Довелося довго дзвонити, поки вона відчинила.

— Це я, П'єр,— сказав я ще в зачинені двері.

Жаклін палко обняла мене. Наші губи злилися. Я гарячково обсипав її поцілунками. Коли ми ввійшли до передпокою, вона пригорнулася до мене. На ній був тільки синій домашній халатик. Я схопив її на руки й поніс на диван у вітальні...

Жаклін скористалася першою ж паузою в любощах, щоб запитати:

— Що з тобою? Я вже давно не бачила тебе таким...

Вона вдоволено дивилася на мене, та в моїх жилах і далі стугоніла кров. Здавалося, мені потьмаривсь розум. Я нічого не відповів і знов обхопив Жаклін, чимдуж стискаючи її в обіймах. І ту ж мить знову відчув непогамовне бажання й удруге заволодів нею.

Уже пізно вночі я відчув страшенний голод. Стомлена, але щаслива, Жаклін заходилася годувати мене. Дістала з холодильника м'ясо та масло, з якими я впорався за одну мить. Жаклін принесла пляшку шотландського віскі, налила в склянку чималу порцію, додала туди трохи «Пер'є» і поставила біля мене. Собі ж хлюпнула менше віскі й більше води. Її великі чорні очі чуттєво блищали.

— А мені вже було здавалося, що ти не так кохаєш мене. Яка ж я була дурна!

Я подививсь на неї, взяв на руки й поніс до спальні.

Вона пригорнулася до мене, обійняла за шию і переплела свої ноги з моїми. Я заснув, і мені снилося, що поряд зі мною лежить Еліан. І коли прокидався, здавалося, що зараз побачу в себе на плечі її голову. Та коли розплющував очі, то бачив Жаклін.

Я поступово приходив до тями. Слід було негайно діяти. Налезало зустрітися з доктором Леруа. Не снідаючи, я вийшов од Жаклін і подзвонив йому з найближчого кафе.

— Марку, о десятій до Еліан прийде одна жінка. Якщо розпитуватиме тебе про її стан, скажи, що не все гаразд, і хворій треба побути певний час у лікарні.

Але не кажи, скільки саме. Ви ж, лікарі, вмiєте брехати. Прошу, зроби це для мене.

— Ти геть заплутався з жiнками! — сказав Марк. — Нiчого не розумiю. Звичайно, ти потiм усе одно матимеш утiху, менi ж випадають самi клопоти.

— Годi жартувати! — роздратовано мовив я. — Справа дуже серйозна. Зроби це для мене, дуже тебе прошу.

— Добре, добре, але тiльки тому, що про це просиш ти.

Я поспiшив до агентства. Вчора згайнував багато часу i тепер мав надолужувати. Раз у раз поглядав на годинник. Треба ще подзвонити Елiан, але не тодi, коли в неї буде панi Бандейра.

Об одинадцятiй я пiшов до кафе, що на розi, аби не телефонувати при Жаклiн.

— Одну каву «еспресо», — кинув я офiцiантовi Жану, перш нiж зiйти до пiдвалу, де була телефонна кабiна.

— Прошу доктора Леруа. Це Мартiньяк, — сказав я черговому.

— Доктор саме робить обхiд хворих.

Тодi я попросив з'єднати мене з мадемуазель Кларк.

— Алло! — озвався у трубцi голос Елiан.

— Як ви себе почуваєте?

— Дякую, краще, нiж учора. Вже не так боляче. Сьогодні вранцi доктор Леруа зробив новi перев'язки. Сказав, що певний час менi треба буде провести в лiжку.

— А панi Бандейра приходила?

— Так, разом iз чоловіком. Вони засмученi, що менi доведеться лишитись у клiнiцi, бо вiд'їжджають за тиждень. Розмовляли з доктором. Дуже наполягали, щоб я iхала разом з ними, але не знаю, чи доктор Леруа погодиться виписати мене. Так чи так, а я цiлком йому довiряю.

— Гаразд, я ще подзвоню. Коли вам щось буде потрiбно, звертайтеся до Леруа. Вiн для вас усе зробить. Це мiй добрий друг. Я скоро вас навидаю.

— Дякую й до побачення, — мовила Елiан голосом, у якому вчувались i подяка, й нiжнiсть.

Цей голос мене схвилював.

— До побачення. Видужуйте якнайшвидше.

Я вiдразу подзвонив Жаковi, щоб повiдомити про вiдвiдини подружжя Бандейр.

— Чудово, — сказав Жак. — Усе йде якнайкраще. Хай вона полежить у лiкарнi, доки цю справу буде остаточно з'ясовано. Я дам вказiвку почати розслiдування.

— Що це буде?

— Я пушу своїx колег з полiцiї моральностi слiдами цього подружжя. Вони знають, що робити. При цьому навіть не вiдатимуть прiзвища твоєї подружки, отож бразильцi й не запiдозрять, що слiдство розпочато саме через неї. Хай Леруа тримає її в себе доти, доки я скажу. Нам потрiбно кiлька днiв. А втiм, якщо ти добре платиш за лiкування, Марк триматиме її скiльки завгодно.

— Домовились. Але дiй обачно.

— Ти знаєш бодай один випадок, коли я дiяв необачно? — обурився Жак.

Коли я повернувся до свого столика, моя кава майже захолола. Я випив її нахильцi й подався до агентства. Був знервований, працював за двох i нi за що гримав на секретарок. Попiльничка вже не вмiщала недопалкiв.

Пiсля обiду я вiдчув сильну втому й дозволив собi трохи засидiтися в ресторанi.

Що зi мною? Невже втратив рiвновагу? Я не знав, що маю робити з Елiан. Куди подiлася рiшучiсть, яка досi нiколи не покидала мене? Обдумавши все, я вiрiшив пустити все на самоплив, довiритися долi.

Ввечерi я поїхав до Жаклiн, марно силкуючись вiднайти внутрiшню рiвновагу.

Три днi не зважувався на вiдати Елiан, тiльки дзвонив.

На четвeртий день урештi зателефонував Жак.

— Все залагоджено. Можеш сплатити Марковi й забрати вiд нього свою

дівчину. Завдяки мені ти дешево відбувся, а то довелося б тобі платити Маркові протягом трьох місяців.

— Та що там сталося? — вигукнув я.

— Виявилося, за подружжям Бандейр уже й так стежили через їхні підозрілі знайомства. Після вернісажу Петрачіні стеження було припинено, та мої повідомлення змусили їх знову зацікавитися цими бразільцями. Слідчий уже був підписав розпорядження про арешт, але Бандейри раптом зникли. Поліція хотіла також затримати того чоловіка з розплющеним носом, однак і він пропав. Усю цю публіку ніби вітром змело. А втім, це й не дивно. В подібних справах так буває часто. Майже всі вони вислизують з рук в останню мить. Зате жодна з дівчат не пропала, їм пощастило.

— Що тепер треба робити? — запитав я.

— Роби що хочеш. Це вже твоя справа. Небезпека минула.

Я відчув неабияку полегкість, але й розумів: на мене чекають нові клопоти. Що тепер робити з Еліан? Треба було поїхати й забрати її з клініки. А потім?.. Я зовсім розгубився. Майже шкодував, що та пригода з бразільцями скінчилася так швидко. Тепер я мусив, не відкладаючи, щось вирішувати.

Але навіть поспішати? В голові промайнула думка: справді, до чого такий поспіх? Чому б Еліан не полежати в лікарні ще днів зо два, зо три? Ця ідея припала мені до вподоби, але раптом стало соромно за самого себе. Виходить, забракло духу прийняти рішення, глянувши нарешті правді у вічі? Я мучився сумнівами. Невже я такий боягуз? Ні, не треба нічого відкладати на потім, хоч це було б обачніше. Чи справді я закохався? Треба подумати. Швидкі рішення не завжди найкращі. Зрештою я дійшов компромісу з самим собою: лишити Еліан у лікарні ще на день, не більше. А тоді вже зроблю вибір.

Жаклін наполягла, щоб я неодмінно прийшов цього вечора о пів на дев'яту. Я попередив Джіну, що не вечерятиму вдома, й замовив таксі.

Коли спустився на вулицю, машина вже чекала.

— Авеню Ваграм, — сказав я.

Ми виїхали на Гранд-Арме. Попереду в світлі прожекторів височіла Триумфальна арка. Навколо, на площі, безліч автомобілів нагадували мурашник. Вправно обминаючи їх, водій виїхав на авеню Ваграм і спинився перед будинком Жаклін.

Не встиг я й подзвонити, як вона відчинила двері. На ній була блискуча вечірня сукня з широким декольте й вирізом на спині. Сукня, мабуть, була нова, бо я бачив її вперше. З чого б то вона так убралася? Ми ніби не збирались нікуди йти.

Я поцілував її.

— Яка гарна сукня!

Жаклін задоволено всміхнулася.

Я зняв пальто й увійшов до вітальні. У вазах стояли квіти, все помешкання мало якийсь урочистий вигляд.

Я не знав, що й думати. День народження Жаклін був не сьогодні, іменини також.

Вона вимкнула телевізор.

— Зараз я прийду...

Жаклін вийшла й укутила поперед себе столик на колесах з пляшками та гарними китайськими тарілочками, повними мигдалю, горішків, арахісу й дрібного солоного печива.

— Що ти питимеш? — запитала вона.

Я оглянув столик. На ньому було п'ять пляшок віскі й аперитивів. Я вибрав «Дімпл», бо давно вже не пив його. Жаклін театральним рухом наповнила мою склянку й знову вийшла. Я милувався гарною кришталевою склянкою, на третину наповненою золотавою рідиною. Я подарував їй ці склянки минулого Різдва. Потім я сягнув оком по кімнаті й звернув увагу на вази з квітами. Їх було п'ять. У кожній стояло п'ять різних квіток. Я здивувався. Що це має означати? Проста випадковість? П'ять пляшок, п'ять ваз, по п'ять квіток у кожній. Що за символи?

Увійшла Жаклін, несучи мінеральну воду й відерце з льодом.

Віскі вона налила собі більше, ніж звичайно. Вигляд мала веселий, але й доволі врочистий. Це вже починало мене дратувати. Коли ми спорожнили склянки, Жаклін розчахнула великі засклені двері, що вели до їдальні.

— Прошу до столу!

Стіл було накрито на двох. Посередині стояли два великі срібні свічники дуже тонкої роботи. Один був з трьома свічками, другий з двома, всі п'ять свічок горіли. Жаклін вимкнула люстру.

— Вечеря при свічках,— з усмішкою пояснила вона.

Я сів навпроти. На столі стояв її найкращий порцеляновий сервіз. Срібні ножі й виделки виблискували при світлі свічок. Вздовж стін рухалися тіні, і це додавало вечері ще більшої таємничості. Все на Жаклін виблискувало — сукня, перли, золото каблучок і браслетів, діаманти й чорні очі. Тіні подвоювалися, потроювалися, перехрещувалися.

Жаклін помітила моє здивування. Я бачив це, проте не хотів запитувати про число п'ять, про цю церемонність і врочистість. Жаклін усміхалась, але її усмішка приховувала напруження. Вона теж нічого не казала, чекаючи, щоб заговорив я.

Тиша починала гнітити.

— Яке романтичне освітлення,— зрештою таки озвався я, аби порушити ту тишу.

— Тобі подобається?

— Я люблю свічки. Це так урочисто. Але досі не бачив їх у тебе.

— А в мене сьогодні свято,— повільно промовила Жаклін і пильно подивилася мені в вічі.

Я вдавав, ніби не бачу в ньому нічого незвичайного.

— Ти нічого не помітив? Не знаєш, який сьогодні день? — майже вигукнула вона, ледве стримуючись.

— Усе так гарно. Стіл накрито, як на велике свято, скрізь урочисто, але чому? Звідки ж мені знати! — всміхнувся я.

Мій спокій роздратував Жаклін.

— Та це ж *наше* свято! — вигукнула вона. — П'ять років нашого кохання! Ти вперше прийшов сюди рівно п'ять років тому. Пам'ятаєш, П'єре? Який то був щасливий вечір! Я була в блідо-блакитній сукні. Ти спочатку поводився трохи дивно, та потім став таким ніжним і палким... Я пам'ятаю все так, ніби це було вчора.

— П'ять років! Час летить, і тільки ти лишаєшся такою ж гарною.

— Але стала на п'ять років старша,— жваво відказала Жаклін.

Я вже відчував: ця розмова не приведе до добра.

— А який гарний стіл! — сказав я, аби лиш змінити тему.

— Іж, любий, їж,— сказала Жаклін. — Призволяйся.

Всі закуски на столі були мої улюблені. Жаклін хотіла зробити мені приємність.

— Візьми лангустів. А до них я охолодила найкращий херес.

З майже чорної пляшки вона налила в мій келих золотавого вина.

Ми випили. Я повільно підносив келих до рота й, повільно вдихаючи запах чудового напою, пив маленькими ковтками.

Вечеря була прекрасна, все дуже вишукане. Одначе я відчував певну напруженість і спрямовував розмову так, щоб не згадувати оту річницю. Я добре знав Жаклін і, спостерігаючи за нею, передчував сварку. Її ніздрі тремтіли, отже, я мав бути готовий до всього. Чи здогадувалася вона про Еліан? Навряд. Ніхто ж не бачив нас разом. Отож найкраще було спокійно чекати наступу.

Вечеря тривала довго. Після кави Жаклін поставила платівку. Вона слухала музику, збуджено горнучись до мене. Тепер це була та сама Жаклін, що й завжди. Загроза начебто розвіялась. Я заспокоївся...

За вікнами вже сіріло. Я був майже заснув. Жаклін почала мене пестити. Я відчув її збудження в ніжних й точних рухах пальців.

— Спиш, П'єре?

— Ні, вже не сплю.

— Слухай, любий. Ми разом п'ять років. Тобі не здається, що це задовго? Ти мене розумієш? — Вона облишила пестоші й міцно схопила мене за руку. —

Я всім пожертвувала задля тебе. Віддала тобі свої найкращі літа. Все тобі віддала. Я працювала, як ніхто інший, сліпала й вечорами, й ночами, коли того вимагало діло. І все це через кохання до тебе, П'єре, тільки заради тебе. Я всім пожертвувала, бо кохаю тебе, П'єре, кохаю до нестями!..

Поки Жаклін виражала себе почуттями, було легко відповідати їй мовою почуттів. Але отакі багатослівні докори заганяли мене на слизьке.

— Знаю,— відповів я, не знаходячи, що ще додати.

Та це вже мало важило, бо, завівшись, Жаклін не могла спинитися.

— А тобі таке кохання не здається дивним? Ти відмовляєшся жити зі мною, приходиш сюди, ніби крадькома. Сам не раз мені казав, що взагалі не збираєшся одружуватися, що весь свій час віддаєш роботі й не можеш дозволити собі такої розкоші, як сімейне життя. Але ж скільки чоловіків працює так само, як ти, і це не заважає їм бути щасливими в сім'ї! Ми могли б бути ще щасливішими, якби ти захотів. Я знаю тебе, розумію, люблю й твою роботу, поділяю твої клопоти. Як ти не відчуваєш, що я не можу й далі лишатися сама! П'єре, мені тридцять п'ять років. Настане день, коли я буду стара й самотня. А я мала нагоду вийти заміж, і не раз, але з віком таке трапляється дедалі рідше. В мене все ще було попереду, коли ми познайомились. А втім, я ні про що не шкодую. Я лишалася весь час із тобою, бо кохаю тебе. Кохаю, як ніколи нікого не кохала. І не кохатиму. Я вже не зможу кохати іншого, П'єре, я хочу жити з тобою. Ми ж створені одне для одного і тому щасливі удвох. Ось уже п'ять років. І завжди будемо разом. Ти чуєш, П'єре, ми повинні одружитися!

Вона порвалася до мене, ховаючи обличчя й витираючи об мене сльози. Я пестив її, цілував у губи, щоки, очі, всюди відчуваючи смак сліз. Мені не щастило її заспокоїти. З її грудей виривалися дедалі сильніші ридання, уся вона напружено тремтіла. Та ось нарешті затихла, заплющила очі й зціпила зуби. Я обійняв її, та Жаклін в моїх обіймах не розслаблювалася.

Я не люблю, коли жінка плаче через мене. Жаклін знала це. Мені було шкода цю жінку. Безпорадний перед її станом, я не міг нічого їй закинути, щоб перехопити ініціативу. Натура пристрасна, Жаклін нічого не робила наполовину. Вона вміла кохати й обожнювати, зневажати й ненавидіти, руйнувати й паплюжити, аби домогтися свого. Нестерпно ревнива, вона ізолювала мене від усіх, тонко й жорстоко плела інтриги, усуваючи з дороги будь-яку суперницю. Але робила це Жаклін від кохання. Вона влаштовувала сцени, які доводили мене до шалу, тож я мав ураховувати й це. Було б необачно одружуватися з жінкою такої вдачі. Досі Жаклін ще сяк-так себе стримувала, та після шлюбу попустила б усі гальма і життя стало б нестерпним. Та й потім... потім... Я просто не хотів одружуватися з нею. І ніколи раніше цього не хотів. Я ніколи не давав їй жодної надії на це.

Звичайно, я мав би порвати з нею раніше, та не траплялося нагоди. Взагалі не слід було розпочинати цього роману з Жаклін. Ось у чому полягала моя найбільша помилка.

Коли все це тільки починалося, я старанно уникав усього, що могло б нас зблизити. Та Жаклін обережно й тихенько облутувала мене своїм павутинням. П'ять років тому вона привела мене до себе додому, все дуже вправно й тонко підготувавши і блискуче досягнувши своєї мети. В цьому не було моєї провини.

Я вже давно помітив, що Жаклін домагається дедалі більшого й прагне оженити мене на собі, але я не хотів такої дружини. Втім, досі в житті мені ще не траплялася жінка, з якою я захотів би одружитися.

Я завжди натякав про це Жаклін. Вона мала б усвідомити, що їй немає на що сподіватися. А коли й справді вирішила, ніби здатна зламати мій опір, то глибоко помилилась і недооцінила мене.

І все таки Жаклін перейшла в наступ. І саме тоді, коли в моє життя ввійшла Еліан.

Еліан... А що, власне, між нами було? Нічого. Нічого?.. Це запитання ввігнало мене в глухий кут.

— Жаклін, дорогенька, заспокойся,— прошепотів я їй на вухо. — Я розумію тебе, заспокойся.

З її очей знову бризнули сльози. Я замовк. Плач довго стрясав Жаклін. Я пригорнув її й гладив по голові, аж поки вона затихла й задрімала.

Думки не давали мені спокою, та зрештою і я поринув у якийсь напівсон.

Різке дзеленчання будильника повернуло мене до дійсності. Перед тим, як остаточно порвати з Жаклін, подумав я, треба купити їй іншого будильника, з не таким гучним дзвінком.

За сніданком Жаклін поводитися спокійно, навіть занадто спокійно, майже холодно. Говорила тільки банальні речі.

В мене ще лишалося трохи часу, щоб не спізнитись на роботу, тож я закурив. Жаклін теж узяла сигарету — зі своєї пачки, бо не любила моїх.

— Пробач мені,— мовила вона.— Я не стрималася.

Я поцілував її, аби нічого не відповідати. Жаклін здивувала мене. Досі після подібних сцен вона ніколи не просила пробачення. Щоправда, цього разу сварка перевершила всі дотеперішні. Я був подумав, що на цьому все скінчиться, але Жаклін, тамуючи голос, рішуче докинула:

— Я не прошу давати мені відповідь зараз, П'єре. Ти маєш подумати. Підійди до цього серйозно. Я знаю, яку проблему ставлю перед тобою. Тобі нелегко буде зробити вибір, і я це розумію. Та все ж таки покладаюся на тебе. Я не можу й уявити собі, що ти мене розчаруєш.

Так, наступ підготовлено всебічно. Все ретельно обмірковано й передбачено, крім хіба що отієї істерики в кінці. Хоча... хто знає, може й це входило до програми? Найвірогідніше — саме так, адже Жаклін ніколи нічого не робила без дальшого прицілу. Кожне речення, кожне слово, кожен рух — усе було виважене й дібране, із слізьми на додачу. Вона тисла на мої вразливі місця, грала на найкращих почуттях, на довірі, на всьому. Своїми останніми словами вона довела майстерне володіння мистецтвом слабкої статі. Тут вона, безперечно, виявилася сильнішою і, далеко не вичерпавши всього свого арсеналу, вже починала збирати до купи резерви сил для наступної атаки. Її метою було повністю підкорити мене. Яка жінка!

Розділ VI

Я вирішив забрати Еліан у неділю, зателефонував Маркові в клініку й попросив усе приготувати, а також попередити Еліан, що її виписують. Це дозволяло виграти час.

Жаклін поводитися спокійно, проте цей спокій віщував виверження вулкана. Мені вже були знайомі ці періоди тиші перед бурею. Вкрай напружена Жаклін ледве стримувалась.

У неділю пообіді я приїхав до клініки Леруа. На деревах уже жовкло листя. Я ввійшов до будинку.

— У неї відвідувач,— попередив черговий.

Це мене спантеличило. Відвідувач? Я швидко піднявся на другий поверх і постукав у двері, за якими чулися голоси.

Здавалось, двері відчинилися самі. Я побачив високого блондина з темно-русявими вусами й густим волоссям, зачесаним назад. Скромний і сором'язливий на вигляд молодик був одягнений у поношений костюм із строкатою хусткою замість краватки.

— Добридень, пане Мартіньяк!— радісно вигукнула Еліан.— Знайомтесь, це пан Еріксон. Ми вчимося разом на курсах, але він музикант, автор кількох композицій.

Я потис Еріксонові руку. Цей хлопець викликав приязнь.

Еліан сиділа на ліжку, вже в своєму синьому костюмі. В кутку стояла зібрана валізка.

— Свен... тобто пан Еріксон,— виправилась Еліан,— усюди розшукував мене й аж тепер довідався, від консьержки нашого будинку, що я в лікарні. Він дуже хвилювався за мене, бо Бандейри десь пропали, а поліція дуже цікавилася ними на наших курсах драматичного мистецтва. Кажуть, Бандейри займалися якимись підозрілими справами. Свен... пан Еріксон... подумав, чи зі мною чого не трапилось, і вже хотів був повідомити в поліцію.

Еліан усміхнулась Еріксонові, який нерішуче поглядав то на мене, то на неї.

Поява цього симпатичного хлопця викликала в мене дивне почуття. Мені не сподобалося, що він тут. Чого прийшов?.. А втім, що це зі мною? Ревнощі? Це

було б просто смішно. До кого ревнувати? Це ж безглуздя, думав я, та мене не полишало якесь неприємне відчуття. Як завжди в подібних випадках, я перейшов на холодно-ввічливий тон.

— А ви знали, що Бандейри пропали?— запитала Еліан.

— Так, і, здається, вам справді дещо загрожувало. Добре, що ви вчасно опинилися в лікарні.

Еліан здивовано поглянула на мене:

— А відомо, де вони тепер?

— Ні, поліції це не відомо. Навряд чи їх знайдуть. У таких випадках, як правило, не знаходять нікого.

Еріксон почувався скуто. Його бліде обличчя почервоніло. Він позирнув на годинник, сказав, що в нього домовлена зустріч, і підвівся.

— Ти будеш на курсах у середу?— запитав він в Еліан.

— Звичайно.

Еріксон попрощався і вийшов. Я відчув полегкість.

— У Свена золоте серце,— сказала Еліан.— Гарний товариш. Його всі люблять. Обдарований, має схильність до багатьох мистецтв, та ще не вирішив, якому саме себе присвятити.

— Я приїхав по вас.

— Я вже збрала речі. Але мене бентежить те, що я дізналася про подружжя Бандейр. Невже це правда?

— На жаль, так.

— Ви стільки зробили для мене, не знаю, як вам віддячити. Тепер я розумію: ви мали слушне передчуття, що мені не слід їхати до Бразилії.— Її гарні сині очі променилися безмежною ніжністю.— Ви такий добрий до мене.

— Все гаразд, що гаразд кінчається. А тепер я відвезу вас звідси так само, як і привіз.

Я промовив ці слова байдужим тоном, аби перебити тему, яку розпочала Еліан. Я взяв її валізку, і ми вийшли.

— А плата за лікарню?

— Не турбуйтеся. Доктор Леруа — мій друг, він не квапить. Я все владнаю так, що плата буде невелика.

Ми попрощалися з медсестрою та вахтером і пройшли парком до моєї машини. Я допоміг Еліан сісти.

Іхали мовчки. В мені боролися суперечливі почуття. Я ж так боявся того дня, коли Еліан виписеться з лікарні, й як міг відтягав його. Тепер усе здавалося мені дивним. Чому? Через бідолаху Еріксона, цього композитора-початківця? Чи все пояснювалося сваркою між мною і Жаклін? Як усе безглуздо! А втім, так усе ж було краще. Може, з Еліан все розв'яжеться само собою? Досить мені й ускладнень із Жаклін.

Еліан мовчала. Я відчував на собі її погляди. Ми вже перетнули Сену і під'їжджали до її будинку.

— Приїхали,— мовив я недбало.

— Як дивно, що я вже вдома,— сказала дівчина.— Я вам така вдячна!

Я відчинив дверцята, не виходячи з машини. З голови мені не йшов Свен Еріксон, і це дратувало. З іншого боку, я був задоволений, що проблеми з Еліан уже не існують. В кожному разі, намагався переконати себе в цьому. Але ж той Еріксон! Хлопчик, бідний митець-початківець. Чому я вбачаю в ньому суперника? Що в мені діється?

Еліан, збентежена моєю незворушністю, позирала на мене.

— Пробачте,— сказав я.— Зараз маю чимало клопоту в агентстві, а майбутні політичні події ще додадуть нового. Не знаю, як упораюся з роботою, бо починаю відчувати втому.

— Ви забагато працюєте, пане Мартіньяк?..

Її стурбований погляд зворушив мене. Кожне її слово, кожен рух бентежили. Жодного разу мені не пощастило стишити той вихор почуттів, які вона викликала.

Я вийшов з машини й узяв валізку Еліан.

— Не турбуйтеся. Я сама можу донести. Вона не важка.

— Та ви ж щойно з лікарні! Ні, я проведу вас.

Консьержка бачила, як ми ввійшли до під'їзду. Ми піднялися на сьомий поверх. Еліан відімкнула двері, я поклав валізку на стілець.

— Вам потрібна якась допомога?

— Спасибі, я маю все, що треба. Не знаю, як вам дякувати за все. Маєте на роботі стільки клопоту, та ще й витратили на мене так багато часу.

Дівчина здавалася як ніколи вродливою. Я ще раз пересвідчився, наскільки сильно вона приваблювала мене.

Та я мусив зупинитися, обмежившись якимись чемними словами.

— Може, хочете чогось випити? — запитала Еліан.

Вона, мабуть, хотіла, щоб я ще побув. Робила це без жодного розрахунку, несвідомо й цілком цнотливо.

— Ні, дякую. Багато справ. Мушу з вами попрощатися.

Я подав їй руку. Відчував, що їй не хочеться розлучатися зі мною, але й ніяково затримувати довше.

— До побачення, — мовила вона.

Усе моє єство потрясла ніжність дотику дівочої руки. Я дуже швидко випустив ту теплу руку, злякавшись, що вже не зможу цього зробити.

Я збіг сходами вниз. Мій мотор заревів, і я з шаленою швидкістю погнав вулицями Парижа.

Відтак більше не думатиму про Еліан, переконував я сам себе, від самого вечора читаючи інформаційні повідомлення, що сходили з телетайпа. Ніч закінчувалася, ще дві години — і мав початися новий робочий день.

Мені було холодно, як завжди, коли я не спав уночі. Аби бодай трохи себе збадьорити, я пішов до кафе на розі, де виявився першим відвідувачем. Кельнер Жан зварив мені каву.

Я швидко переснідав і відразу повернувся до роботи, щоб переглянути нові повідомлення, які надійшли, поки я був у кафе: становище лишалось неясним. Розпочалася карібська криза, й вона могла тривати довго¹.

Заголовки всіх ранкових газет були присвячені Кубі, докладний аналіз карібської кризи був у всіх передових статтях. Нічого не знаючи, автори тих статей намагалися довести читачеві, ніби знають усе.

Задзвонив телефон. Жаклін.

Голос був знервований, я ледве впізнав її.

— Я більше не можу. П'єре. Я на грані нервової депресії. Ти не зумів оцінити мене. Я далі не знесу такого життя. Я їду звідси. Мені треба відпочити хоча б зо два тижні.

— Коли думаєш їхати? — роздратовано запитав я. Адже її відсутність у розпал важливих подій і такої напруженої роботи ускладнила б ситуацію в агентстві.

— Сьогодні. На роботу вже не прийду. Негайно відлітаю, місце в літаку вже замовлено. Мої сили вичерпались, ти це добре знаєш. Не варто й братися до роботи, однаково я непрацездатна.

— Прикро, — холодно відповів я. — Я втім, роби, як вважаєш за потрібне.

— Не сердься, я не можу інакше.

Жаклін відчула моє роздратування, а я не хотів продовжувати розмову й сухо відрізав:

— Щасливої дороги.

— До побачення, П'єре! — істерично вигукнула вона.

Вдало ж обрала час для відпустки! Такими були всі її вчинки. Тепер, коли доводилося працювати день і ніч, вона сяде в літак і майне відпочивати. Це мені таки дошкулило, я просто лютував. Потім раптом усе збайдужіло — далася ознаки безсонна ніч. Я підвівся й виконав серію вправ йогівської гімнастики. Це допомогло заспокоїтись, сили знову повернулися до мене.

На столі вже вкотре озвався телефон.

— Пан Мартін'як? — запитав жіночий голос, який я не одразу впізнав.

Еліан Кларк. Це було несподівано. Я й не думав, що вона подзвонить.

— Як ваші справи? — спитав я.

— Дякую, а як там у вас?

¹ Дія роману відбувається у 1962 році.

— Завал з роботою. Вже й не пригадую, коли доводилося працювати отак і вдень, і вночі.

— Саме через це я й дзвоню вам. Тепер я розумію, чому ви сказали, що дуже скоро матимете багато роботи. Якщо вам потрібна помічниця, я готова працювати у вас, аж поки закінчиться та криза на Кубі. Я так вам удячна!

— Чудово! Приходьте негайно. Ми тепер працюємо цілодобово.

— Я прийду за годину,— сказала Еліан.

На моєму годиннику була п'ята. Я раптом завагався, чи правильно вчинив. За годину в двері постукали. Це була Еліан.

— Добридень, пане Мартіньяк.

Вона всміхалася. З-під чорних брів на мене пильно дивились темно-сині очі. Я мимоволі замилювався досконалим дівочим станом. Мене захоплювала її природжена елегантність. Щоразу Еліан здавалася мені гарнішою й гарнішою.

— Дуже вдячний вам, що прийшли. Попереду в нас нелегкі дні. Зараз ми знайдемо для вас місце... Ви вже знаєте роботу, отож мені нема чого вам пояснювати.

Я повів Еліан до сусідньої кімнати, влаштував за вільним столом із друкарською машинкою й повернувся до свого кабінету.

Коли знову поглянув на годинник, була вже восьма. За годину мав прийти Тед Донаг'ю на нічне чергування.

Я прочинив двері кімнати, де працювала Еліан. Вона зосереджено передруковувала англійський текст і навіть не почула, як я увійшов. Я ступив ще крок. Еліан здригнулася, побачила мене й почервоніла від несподіванки.

— Зайдіть до мене.

Вона додрукувала речення й увійшла до мого кабінету.

— Ви могли б затриматися сьогодні довше, ніж звичайно?— спитав я.

— Так, поки ходить метро.

— Ви мені дуже допоможете. Бачите, скільки роботи.

— Дивуюсь, як ви все це витримуєте: карібська криза, вибори у Франції...

Як ви вважаєте, війна буде?

— Я не вірю, що через Кубу може розпочатися війна.

— Я теж так вважаю,— відповіла Еліан.

Очі її були спокійні й трохи замріяні. Раптом вона поглянула на годинник.

— Боже мій! Уже так пізно. Я ж ще маю додрукувати текст.

Еліан підвелась, усміхнулася й пішла до своєї кімнати. Звідти посипалося клацання друкарської машинки.

Кілька хвилин я сидів за столом, ні про що не думаючи. Хвиля задоволення огорнула мою душу й понесла в якесь тихе й щасливе безмежжя. Якась незбагненна спільність поєднувала мене з цією дівчиною. Тепер усе здавалося яснішим. Коли б не оте хвилювання, яке викликали в мені її жіночі чари, мої теплі почуття до неї цілком можна було б уважати братерськими, але оце щойно між нами виникла глибока приязнь. Тепер я був упевнений у цьому, така думка гріла мені душу й додавала сил.

Я знову взявся до роботи. О дев'ятій прийшов Тед, і ми обговорили політичне становище.

Незважаючи на кризу, паніки у Франції не було. Ми мали досить власного клопоту, тривала передвиборна кампанія, французи не вбачали в карібській кризі прямої загрози.

«У всій Німеччині нічні клуби переповнені»,— повідомляв телетайп.

Цікаво було б дізнатися, що діється в Парижі, подумав я. І вирішив на ранок підготувати репортаж про те, як сприймають кризу парижани.

Я доручив своїй секретарці, товстулі Моніці, обдзвонити з десяток найпопулярніших кабаре й запитати, чи там ще є вільні місця. Це було б цікавою ознакою. Сьогодні вівторок, отже, кабаре не повинні бути переповнені.

За чверть години Моніка повідомила:

— Ніде жодного вільного столика. Тільки в «Табу» якась група скасувала своє замовлення, тож там є вільні місця.

— Дякую,— сказав я й набрав номер цього кабаре.

— Нічний клуб «Табу»,— відповів хрипкуватий жіночий голос.

— Мартіньяк. Вам щойно дзвонила моя секретарка. Прошу зарезервувати гарний столик на двох. Ми приїдемо десь за годину.

— Домовились, мосьє,— відповів голос.

Я ще раз переглянув останні повідомлення з телетайпа, а потім увійшов до кімнати, де працювала Еліан.

— Ви не стомилися?

Вона обернулася до мене.

— Трохи. Скоро закінчу ту роботу, що ви мені дали. Хвилин за п'ять чи десять.

— Потім приходьте до мене.

Трохи згодом Еліан постукала в двері, перебивши мені читання статті.

— Я закінчила.— Й глянула на годинник:— Ще встигну на метро.

— Сідайте, я хочу з вами поговорити.

Еліан ще раз глянула на годинник і сіла в крісло.

— Прочитайте ці телеграми,— сказав я.

Вона швидко переглянула повідомлення з телетайпа. Я сказав:

— Наше агентство замовило два місця в одному кабаре. Я повинен знати, як люди реагують на міжнародні події. Ви не хотіли б туди піти?

Еліан з подивом позирнула на мене.

— Сама?

— Чому сама? Я піду разом з вами. Це мене дуже цікавить. На ранок хочу зробити репортаж про життя парижан у дні карібської кризи.

Було видно, що Еліан вагається.

— Ми не сидітимемо там довго. Та й не маємо на це права, адже до ранку наш репортаж має бути написаний. Підготуйтеся, а я тим часом поговорю з Тедом, він лишається чергувати на ніч.

Я пішов до Тедового кабінету. Ми нашвидку переглянули останні новини, і я попередив, що буду в «Табу», куди він в разі чого може мені зателефонувати.

— О'кей,— мовив Тед.— Я буду тут до ранку. Шкода, що не я йду в «Табу». Я б радніше збирав інформацію в кабаре, замість сидіти тут і чекати, поки всі ми провалимося в ядерну безодню.

Розділ VII

Біля кабаре зовсім не було місця, щоб поставити машину. Я зупинився посеред вулиці, бо якийсь чоловік зробив мені знак рукою:

— Ви приїхали в «Табу»?

— Так.

— Не турбуйтеся про стоянку,— мовив він.— Ось вам номерок. Лишіть ключ у машині, я знайду вам місце. З вас три франки.

При дверях кабаре стояв швейцар у лівреї. Він відхилив перед нами важкі червоні завіси, що прикривали вхід.

Ми пройшли вперед, до других дверей з такими ж завісами, які розсунув перед нами чоловік у незвичному вбранні, схожий на турка. Я сказав йому, що для нас замовлено столик.

— Хвилиночку, мосьє,— сказав він, шаснувши до залу, освітленого червоними лампами.

З одного боку залу було щось подібне до сцени. Кілька рядів столиків розташовані півколом напроти сцени, утворювали щось ніби амфітеатр.

Світильники були досить тьмяні, й усе навколо здавалося таємничим і фантастичним. Люди за столиками скидалися на тіні. Заокруглена сцена також була освітлена червоним, проте яскравішим, ліхтарем і там танцювала дуже гарна жінка, звиваючись неначе гадюка. Крім намиста із зубів якогось великого звіра, на ній нічого не було. Її звивисті рухи супроводжувала псевдосхідна мелодія маленького, ледь помітного в темряві, оркестру.

Я подивився на Еліан. У тутешньому освітленні вона мала дивний вигляд: синій костюм став чорним, обличчя — червоним, волосся — рудим. У її очах був подив.

До нас підійшла жінка в коротенькій солом'яній спідничці. Якщо не

звжати на це суто умовне вбрання, то тільки вузенька лискуча стрічка оперізувала їй груди.

— Мадам, мосьє, прошу йти за мною,— запросила вона, схожа в такому освітленні на жінку з індіанського племені. Ми рушили за нею. Еліан ішла попереду, глипаючи навколо. Здавалося, вона зовсім не звикла до таких закладів. Я роззирнувся. Справді, всі місця були зайняті, офіціантам навіть довелося принести додаткові стільці. Перетнувши зал поміж столиками, ми опинилися перед самою сценою.

— Ось ваші місця,— сказала жінка.

Я дав їй чайові, і вона швидким рухом заховала гроші не знати й куди.

Я допоміг Еліан сісти. Вона була приголомшена тим, що діялося на сцені. Оголена жінка вела свій дивний танок у супроводі східного мотиву. Намисто з величезних зубів, що здавалися рожевими, підскакувало на її пружних грудях. Танцюючи по сцені, вона наближалася то до того, то до того столика. А я спостерігав і за людьми, що сиділи в першому ряді. Це були переважно літні чоловіки. Вони з видимим збудженням стежили за рухами танцівниці.

— Вам подобається?— спитав я в Еліан.

Вона захоплено подивилася на мене:

— Так, але все надто незвичне... Я ніколи не бувала в таких закладах. Бачила тільки в кіно, але це не те саме.

Оркестр награв тиху мелодію. Настав антракт. До нас підійшла кельнерка, також у солом'яній спідничці й з блискучою стрічкою навколо грудей. Я замовив пляшку шампанського.

— Поспостерігайте за публікою,— мовив я до Еліан.— Сьогодні вівторок, точніше вже середа. Жодного вільного столика. Крім кількох отих літніх чоловіків у першому ряді, всіх інших не назвеш завсідниками стриптиз-шоу. Їх виказує їхня ніяковість. Частина з них іноземці, але багато й парижан. Я певен, що вони прийшли сюди гульнути й розтринькати гроші, поки світ не запав у безодню. Подивіться на них.

Кельнерка принесла пляшку шампанського у відерці з льодом. Вона відкоркувала її, пробка вистрілила, дихнувши легеньким димком, і ось уже іскристий напій заграв у наших келихах.

— Будьмо здорові,— мовив я.

— Будьмо,— відповіла Еліан.

Освітлення змінилося. Сцена спалахнула вогнями, а столики лишалися в темряві. Оркестр заграв щось схоже на танок африканського племені. З'явилася висока смаглява танцівниця, вона рухалась у ритм із музикою. Її сукня була яскраво-блакитного кольору, накидка на плечах з тієї ж тканини. Танцівниця вправним рухом скинула накидку, після чого почала поступово роздягатися.

Підстарки з першого ряду повипинали шиї, мов жирафи. Коли ж нарешті танцівниця лишилася без нічого, оплески залунали з перших-таки рядів і поширилися на весь зал. Оголена жінка кілька разів повернулася на всі боки, вклонилася й під музику вийшла.

Мелодія змінилась. На сцену вийшла ще одна танцівниця, і знову розпочався стриптиз.. Знову оплески. Майже голі кельнерки походжали між столами, подаючи шампанське. Вистава тривала. Нові танцівниці, нові мелодії, та суть видовища лишалася та сама.

Еліан від шампанського трохи пожвавішала.

— Вам подобається стриптиз?— запитав я.

— Важко сказати, адже я вперше спостерігаю таке. Але оті літні добродії викликають відразу.

— Так, тут буває багато збоченців. А ці дівчата заробляють значно більше, ніж актриси, що багато років навчалися драматичного мистецтва й літератури. Тут досить мати гарне тіло й покровителя, щоб вас узяли на роботу.

— Як це несправедливо!— обурилася Еліан.

— Життя взагалі несправедливе. Так було завжди. Проте не слід утрачати віру в правду. Що ж, випиймо, щоб забути все несправедливе.

Ми випили ще по ковтку, піднісши келихи, в яких тепер лишилося тільки трохи піни.

— А як ваші драматичні студії?

Еліан пильно поглянула мені в вічі. Її погляд виказував глибокий сум, навіть біль. Обличчя змінилося.

— Нічого, так собі. Продовжую навчання,— стримано відповіла вона.

— Що з вами? Вам недобре?

— Ні, не зважайте. Просто згадалось...

— Даруйте, якщо я вам нагадав щось неприємне,— мовив я, з приязню поглянувши на неї.

— Тут немає вашої провини. Так усе склалось... Це важко пояснити. Я хотіла піти тим шляхом, бо ж так люблю театр! Саме тому я збиралася поїхати до Бразилії. Тепер усім цим намірам кінець. Бандейри зникли. Виявилось, це якісь непевні люди, а в мене стачило наївності вірити всьому, що вони розповідали. Мене засліпила моя пристрасть до театру. Ви відразу вловили щось підозріле в тих людях. Тепер я розумію, ви, певно, врятували мене від великої біди. Хто знає, де б я була тепер! Сподівалася щастя, радості, задоволення, та все сталося навпаки. Мої грандіозні плани на майбутнє розсипалися, а від мрії до дійсності навернули обставини, яким місце хіба що в кримінальній хроніці. Це так гірко! Ви не можете собі уявити, як важко таке пережити. Жахливо. Я втратила впевненість у собі. В мене було покликання, віра, надія, а тепер не лишилося нічого... Пробачте, що все це вам розповідаю. Я не хотіла, та так вийшло.

Еліан тремтіла, важко дихала й ледве стримувала сльози.

— Не мучте себе,— мовив я, намагаючись утішити її.— Саме в найтяжчі хвилини слід зберігати рівновагу. Ви справді були за крок до великого лиха, та вам пощастило уникнути його. Поки що не судилося здійснити свої мрії, але тепер уже нічого не стоятиме вам на заваді.

— Я розумію. Але йдеться не про розум, а про почуття, тим-то мені так важко тепер примиритися з дійсністю. Важко уявити, як я працювала, скільки зусиль доклала, опановуючи драматичне мистецтво. Мені було ще важче, бо моя рідна мова не французька. Та я переборола всі труднощі. Мусила працювати, щоб платити за навчання, бо моя тітка перестала допомагати мені. Попервах довелося дуже скрутно, аж поки почала приробляти. І так роблять усі справжні аматори театру. Ви, мабуть, не знаєте, як живуть ті дівчата й хлопці, скільки їм доводиться обмежувати себе в харчуванні, щоб платити за навчання.

Еліан замовкла. Здавалося, ця довга сповідь вичерпала її останні сили.

Я долив шампанського в келихи. Стриптиз тривав. Ми випили ще. Еліан трохи заспокоїлась і тепер поглядала то на мене, то на оголену танцівницю.

— Мушу сказати, я зовсім не знаю життя цих початківців,— озвався я.— Щось зовсім для мене нове. Взагалі вперше чую про них. А це мене дуже цікавить. Їх багато?

— Вони ведуть незвичайне життя. Не часто можна спостерігати таку солідарність і щирість. Вони все ділять між собою, щоб вижити, щоб вивчитися. Їхнє життя неможливо описати, ним треба пожити. Драматичне мистецтво — це серйозна, можна сказати, всеосяжна наука. Потрібні величезна воля й самовідданість, щоб засвоїти безліч речей, вивчити напам'ять стільки ролей. Здебільшого це молодь, яка не має змоги вчитися в державних закладах і змушена йти на приватні курси. Проте, матеріальні перспективи цього ремесла не такі-то й привабливі. Хлопці й дівчата роблять усе це з любові до мистецтва. Наприклад, нас на курсах, які я відвідую, п'ятдесят. Нам викладає видатний актор Марсель Карт'є, колись дуже знаменитий, людина великої культури й до того ж чудовий педагог...

На сцену вийшла танцівниця в іспанському костюмі. Вона виконувала кастильський танок, але не роздягалась: мабуть, саме тому її номер не викликав великого захоплення.

Еліан із захватом дивилася на танцівницю. Ми були єдині, хто їй аплодував. Танцівниця нам усміхнулася й, перш ніж піти за куліси, кинула на мене пильний погляд.

— Отже,— повернулася до перерваної розмови Еліан,— щоб добре вчитися в школі Марселя Карт'є, треба брати щонайменше один урок на тиждень, а потім багато працювати вдома.

— Випийте ще шампанського,— сказав я, доливаючи рештки вина в келихи.

Підійшла кельнерка в солом'яній спідничці. Я замовив ще пляшку.

Еліан тримала свого келиха біля губів. Шампанське зробило її балакучішою.

— Більшість дівчат живуть просто-таки в жахливих умовах,— сказала вона.— Тільки завдяки взаємній підтримці їм щастить вистояти. Я була в трохи кращому становищі, бо могла щось приробляти завдяки знанню мов, стенографії, машинопису, мала сякий-такий досвід секретарської роботи. Отож могла трохи допомагати подругам...

Тепер Еліан замислилася.

Оркестр тим часом заграв несамовито швидко мелодію. На сцену вискочило п'ятеро дівчат. На всіх були такі ж коротенькі спіднички, що й на кельнерках, та ніщо не прикривало їхніх грудей. Дівчата танцювали акробатичний твіст. Солом'яні спіднички здіймалися високо над стегнами. Підстарки за сусідніми столиками, мов збуджені гусаки, знову повипинали шії.

Еліан відпила ще трохи шампанського, поглянула на мене з дивним блиском в очах і повела далі:

— Та моє захоплення минуло після отієї пригоди з Бандейрами. Навіть не знаю, що зі мною сталося. Я втратила віру в себе, мету в житті, відчуваю розбитою, геть розбитою. Воно жахливе, оте відчуття марності існування. Що більше я пробую переконати себе в протилежному, то більшу внутрішню порожнечу відчуваю. Чотири роки важкої праці, чотири роки зусиль — і все марно. Пробачте мені, що я все це вам кажу. Просто не можу мовчати.

Вона знервовано взяла келих, відпила чималий ковток вина й тепер мовчки дивилася перед себе. Раптом її щоками побігли сльози. Еліан дістала хусточку й утерлась. Мені було шкода її. Я все зробив би, щоб вона не плакала.

Переїнявшись ніжністю, я нахилився до дівчини й погладив її шовковисте волосся. Вона подивилась на мене поглядом безмежно зажуреної дитини. Голова прихилилася до моєї руки, ніби шукаючи захисту. Я відчував долонею дивне тепло. Темно-сині очі, ще в сльозах, сяяли чарівним блиском. Я мимоволі милувався ними. Моє серце виривалося з грудей, кров стугоніла в скронях.

— Не сумуйте,— тихо промовив я.— Все минеться. Життя таке дивне, таке незрозуміле. Та після горя завжди приходиться радість. Ми часом надаємо завеликого значення малому. Страждаємо через щось особисте, а світ тим часом стоїть на межі безодні. І щохвилини існуванню всіх може настати кінець. А що поряд із цим наші маленькі біди? В життя свої закони, та наша філософія відступає, нездатна збагнути їх. Хоч би скільки ми думали, нам не проникнути в таємниці життя. До них треба поставитись інакше, йдучи через життя, переймаючись життям, зливаючись із ним, відчуваючи його всім своїм еством. Ви молода, а перші випробування завжди найболісніші. Така вже людська природа. Життя готує для вас нові труднощі, вони принесуть вам багато хвилювань і почуттів, у яких будуть приховані і вся краса, і все розмаїття життя. Треба їх пережити. І ви з вашим витонченим світосприйняттям, вашою небайдужістю, не повинні лякатися цього, ви повинні без остраху відкрити себе життю.

Еліан не зводила з мене очей.

— Я життя не боюся,— мовила вона.— Смерть мене теж не лякає, навіть якби судилося початись атомній війні. Я хочу жити, я хочу пізнати життя й не боюся його загадок. Я щаслива сьогодні, бо я разом з вами. Не знаю, що я робила б, коли б вас не було.

Її голова була зовсім близько, ми вже не бачили ні сцени, ні інших людей.

— Мені завжди приємно поряд з вами. Мене огортає спокій відчуття безпеки.

— Не кажіть такого, Еліан.

— Я відчуваю це як ніколи ясно. Ви розвіяли всі мої жалі й страхи.

— Будьте обережні, Еліан. Я вельми ненадійна запорука безпеки. Мої друзі підтвердять вам це.

— Ні! Ви несправедливі до себе. Ви випромінюєте впевненість і спокій, правда, правда. Я завжди це відчувала.

Очі Еліан променилися теплотою й щирістю. Я мусив застерегти її від неї самої. Отож сказав:

— Ні, ви помиляєтесь, я дуже боюся розчарувати вас. Я людина непостійна, принаймні з жінками. Я не можу дати їм почуття безпеки. А для таких дівчат, як ви, я вдвічі небезпечніший.

Та Еліан правила своєї:

— Ви такий, яким я уявляю собі справжнього чоловіка. Ви розумний. Ви добрий. Ви сильний.

Вона помилялася, судячи про мою вдачу за виразом мого обличчя, а на ньому в цю мить було лише захоплення її неймовірною чистотою й цнотою.

— Ви, мабуть, думаете, що я забагато випила, — мовила Еліан з кокетливою гримаскою. — Вам здається, я плету дурниці. — Вона майстерно надала обличчю виразу дитини, чиїм словам не вірять дорослі, й повела далі впевненим голосом: — Так, я справді випила шампанського. Я не звикла до алкоголю й стала балакучіша, ніж звичайно, хоча почуваюся чудово. Але я знаю, що думаю й що кажу.

Вона трохи схилила голову, не зводячи з мене очей. Я не зміг витримати цього погляду й, так само гладячи її по голові, розглянувся довкола. Люди в півтемряві залу здавалися плоскими силуетами.

— Я не хочу зробити вас нещасною, Еліан, тож ви повинні пильнуватися. Я можу завдати вам більше прикрощів, ніж ви собі думаете. Я несу в собі те, що може породити смуток, а не радість. Від мене треба триматися чимдалі.

Еліан притислася до мене ще тісніше. Я прихилив її голову до своєї, обнявши за плечі.

Очі Еліан сяяли, як ніколи. Здавалося, вони вловлюють найслабкіші промінчики світла в залі, збирають їх, підсилюють, щоб перетворити на чарівне сяєво.

Мене переймали гарячі хвилі бажання, які я намагався перебороти, але це було сильніше від волі й розуму. Я відчував ледь помітне тремтіння її плечей, яке ще більше мене хвилювало. Я боявся передати їй цей свій стан, та наші тіла вже, певно, пронизував той самий струм, поєднуючи нас в єдине ціле.

— То ви справді не боїтеся мене? — прошепотів я.

Еліан лише ворухнула головою, що спочивала на моєму плечі й нічого не відповіла, навіть не розтулила повіки.

— Я вас попередив, Еліан. Чесно попередив.

Вона трохи підвела плече, провівши ним по моїх грудях, і голова її була тепер біля моєї шиї, обличчя ще більше наблизилось, губи розтулились, і я припав до них у довгому палкому поцілунку.

Ми втратили відчуття часу. Я милувався вродою Еліан. Вона розшарілась і стала ще привабливіша. На нас уже з цікавістю поглядали найближчі сусіди.

Еліан дивилася тільки на мене, а я далі гладив її по голові.

Раптом вона трохи підвелася.

— Вам, мабуть, час подзвонити Донаг'ю. Ось бачите, я все пам'ятаю. Хоча й випила чимало шампанського, але зовсім не п'яна.

Я не міг стриматись і од щирого серця розсміявся.

Світло знову згасло, і незборима сила штовхнула нас одне до одного.

Розділ VIII

Я прокинувся о восьмій. Поряд зі мною рівно дихала Еліан. Вона ніби всміхалась уві сні. Мені зовсім не хотілося вставати. І карібська криза, і все інше відступило кудись далеко, поза межі моїх думок. Еліан була моєю, і я закохавсь у неї, мов юнак. Я був щасливий, безмежно щасливий. І щастя це прийшло несподівано, неждано, мов неминучість. Єдине, що важило для мене, — ця мить і ця невимовна радість, яка поселилася в мені.

Та треба було повертатися до повсякдення. На мене чекала робота. За такого становища в світі неможливо було не піти до агентства.

Я зробив усе, щоб не розбудити Еліан. Та, вставши, обернувшись, аби помилуватися нею, і побачив, що вона мовчки стежить за моїми рухами.

— П'єре!

— Спи, моя маленька, а мені час на роботу.

— Я кохаю тебе, П'єре. Я піду з тобою.

— Я теж кохаю тебе, Еліан, але тобі треба відпочити. Приходь пізніше.

— Я не хочу розлучатися з тобою,— сказала вона, відкинувши ковдру й сідаючи в ліжку. Та нараз похопилася, що вона гола, й квапливо підтягла ковдру до плечей.

— Ми завжди повинні бути разом. Я не хочу, щоб ми бодай на мить розлучалися.

— Ти стомлена. Подивися, які в тебе тіні під очима. Як це гарно, цей чудовий синій колір очей, підкреслений темними смугами. Але що подумують мої колеги, коли побачать тебе в такому вигляді?

— Дай, будь ласка, мою сумочку. Там люстерко.

Я заходився шукати сумочку. Вона виявилася під одягом Еліан, на стільці. Додолу впала жіноча білизна. Нарешті я видобув ту сумку. Еліан сіла в ліжку, вже не прикриваючись, уважно подивилася на себе в люстерко й граційно провела пальчиком під очима.

— Справді, мої очі ще ніколи не були такими... Але це мине.

— Ось ключ від квартири, люба. Спробуй ще поспати, а вже потім прийдеш до агентства. Зателефонуй, коли виходитимеш з дому.

Я схилився над нею. Вона слухняно й віддано дивилася на мене. Наші губи злилися в довгому поцілунку.

— П'єре, я кохаю тебе до нестями. Я така щаслива!

— І я кохаю тебе, Еліан. Я сам себе не впізнаю... Ну, спи. Тут тобі буде спокійно. Хатня робітниця на кілька днів поїхала до своєї сестри. В холодильнику є все, щоб поснідати.

Перед тим, як вийти з дому, я не втримався й знову зазирнув до спальні. Хоч і знав, що побачу Еліан за кілька годин, мені було важко лишати її. Вона заснула, і її дихання було рівним і тихим. На губах завмерла щаслива усмішка, що робила обличчя ще вродливішим. Я повернувся й навшпиньки вийшов.

В агентстві було дуже багато роботи, і це відвертало увагу від особистих справ. Близько одинадцятої секретарка повідомила, що мені дзвонять, і перевела розмову на мій апарат.

— Це я,— озвалася у трубку Еліан.— Пробач, що так довго спала. Зараз приїду.

— Я щасливий, що ти мене послухалась і відпочила. Чекаю на тебе. Цілую.

Еліан приїхала. Працювала вона ще самовідданіше, ніж завжди. Перед іншими ми поводитися так, аби ніхто ні про що не здогадувався. Це відбувалось природно, ніби само собою, хоч ми й не змовлялися.

Та світові події, політика, робота втратили для нас будь-яке значення. Ми почувалися щасливими — і це було найголовніше, а потім нехай станеться те, що має статись.

Увечері ми швиденько повечеряли в маленькому ресторані, потім, нетерплячі, поїхали додому.

Ми сиділи на дивані у вітальні й слухали музику. Пригорнувшись одне до одного, цілувалися. Ми почували себе єдиними в цілому світі, нічого більше для нас не існувало.

Платівка закінчилася.

Я взяв Еліан в обійми. Ми пригортали й пестили одне одного, ніби щоб узайве переконатися, що справді разом. Вона цілувала мене. Я пестив її плечі, а її руки ніяк не могли подолати опір гудзиків на моїй сорочці, остаточно заплутавшись там. Тоді вона рвучко підвелася, схопила мене за руку й повела до спальні.

Вона осміліла, її поведінка була природна й невимушена.

І знову нам здалося, ніби цілий світ лишився десь далеко поза нами. Я відчув у собі глибоку перемену й не переставав дивуватися їй.

Ми цілковито належали одне одному, були нерозлучні й віддані одне одному тілом і душею, і я з подивом уперше в житті осягнув справжнє значення цих слів. Ми втратили відчуття зміни дня і ночі. Ми зливалися й розчинялись

одне в одному. На роботі дізнавались про перебіг світових подій, проте нам усе одно здавалося, ніби час давно спинив свій плин.

Карібська криза майже вичерпалась. Москва відступила. Напруженість іще тривала, та було ясно, що світ уже позбувся прямої загрози своєму існуванню.

Вибори у Франції також минули. Агентство поверталось до звичайного робочого ритму. Нарешті можна було бодай трохи відпочити.

Наш медовий місяць тривав. Мені здавалося, ніби я завжди був разом з Еліан. У нас виявилися подібні смаки і схожі погляди на політику. Ми жили в гармонійному єднанні тіла й розуму, жили, ніби в чарівній казці.

Минуло ще два тижні цілковитої і неймовірної ідилії. Я хотів би, щоб це тривало завжди. В кінці дня ми йшли вечеряти в найкращі ресторани, безперестану розмовляли на найрізноманітніші теми, а потім поверталися до мене. Розмовляти з Еліан було справжньою насолодою.

Тепер її природна розкутість доповнювалася спокійною впевненістю. Еліан змінилась, та я не шкодував про ту стриманість і соромливість, якими колись так захоплювався. Тепер її краса розквітла. Зріла, вдоволена, Еліан, здавалося, розвинула і втілила свої найкращі риси в тій новій жінці, якою стала.

Однак час від часу її риси змінював вираз легкого суму. Коли я бачив, як темніють її очі, я не міг утриматись, аби не поставити їй те саме запитання, на яке діставав завжди одну й ту ж відповідь.

— Що з тобою, кохана?

— Нічого. Я просто замислилась. Усе вже гаразд.

Цей сумний вираз і справді швидко минав. Я думав, Еліан теж боїться повернення до дійсності. Адже вона колись уже працювала в агентстві й відчула на собі ревності Жаклін. Еліан не могла не знати нічого про мою ситуацію. Проте вона ніколи не ставила мені запитань. Та й я ніколи не говорив про це.

Прийшовши того дня на роботу, я переглянув повідомлення з телетайпа, та подумки залишався коло Еліан. Минуло вже півгодини, як я востаннє її поцілував.

У двері постукали.

— Добридень, мосьє. Вам телеграма.

Мене охопили погані передчуття. Я взяв телеграму й повільно прочитав: «Приїду середу. Жаклін».

Я був приголомшений. Середа — це завтра. Завтра Жаклін приїздить до Парижа. Завтра... Дійсність сама знайшла мене.

Розділ ІХ

— Марку, чи можна врятувати Еліан? Скажи бодай щось!

Марк Леруа, в білому лікарському халаті, дивився на мене серйозними очима. Він був блідий. Грубі скельця окулярів у чорній черепаховій оправі надавали йому демонічного вигляду.

— П'єре, ти мій друг. Я зроблю все, що в моїй владі, але вона в дуже тяжкому стані. Зараз ми застосуємо кисневу маску. Але це чи не найскладніший випадок у моїй практиці. Доза була надто велика. Зараз я подзвоню професорові Марголену: він у Парижі єдиний, хто зможе щось зробити.

Розмова відбувалась у невеличкій приймальні клініки мого друга, куди я того ранку привіз Еліан. Я був у жахливому стані, на межі нервової депресії. Марк і його лікарі вже шість годин боролися за життя Еліан, намагаючись повернути її до тями. Марк робив усе, що міг, та стан хворої був майже безнадійний. Я сидів у клініці від самого ранку, і санітарка Марі мало не силою змусила мене бодай трохи попоїсти.

Марк вийшов, щоб подзвонити тому професорові. Я нервово походжав кабінетом. У сутінках за вікном виднілися чорні голі дерева. Мені здавалось, ніби час зупинився. Секундна стрілка мого годинника ледве рухалась, а хвилинка, здавалось, остаточно завмерла. Ціла вічність минула відтоді, як Марк вийшов, а мій годинник показував той самий час. Я приклав годинник до вуха й ледве почув цокання: його заглушувало биття мого серця. Я кружляв кабінетом, наче дикий звір у клітці. Де ж Марк? Я вже не міг його чекати і хотів іти на пошуки. Не міг він так довго телефонувати!

Чи можна врятувати Еліан? Я б усе віддав задля цього! Бідна Еліан. Я знову витяг з кишені записку.

«Любий П'єре, мені краще відійти. Прощаю тобі все. Кохаю тебе. Еліан».

Я знову й знову перечитував записку, вдивляючись у кожне слово, кожную літеру.

Двері відчинились. Я підвів голову. Це був Марк. Я кинувся до нього.

— Що сказав професор Марголен?

— Він приїде за півгодини. Ми тим часом даватимемо їй кисень.

— Як ти вважаєш, якась надія є?

— П'єре, я кажу тобі правду. Я не знаю. Тут справа більше в щасті, ніж у медицині. Все залежатиме від організму пацієнтки. Для тебе я зроблю все, що можна, але ж і наука має межі...

Марк був блідий. З-над оправ окулярів виглядали сиві волосинки серед його густих темних брів. З-за окулярів дивилися чорні очі, а скельця лише підкреслювали їх суворий, урочистий вираз. Марк казав правду. Він не знав відповіді на моє запитання.

Ще півгодини чекати, поки приїде професор Марголен. Я впадав у розпач.

Можливо, Еліан помре. Помре? Чому, Боже мій? Яка жорстока доля!

Одержавши телеграму Жаклін, я вирішив недвозначно сказати їй про свої наміри. Я не їздив зустрічати її в аеропорт, чого вона, мабуть, сподівалася. Зі свого боку Жаклін цілий день по приїзді не виявляла ознак життя. Незважаючи на твердість мого рішення, це чекання давалося мені нелегко.

Після повернення Жаклін я перебував у жахливому нервовому напруженні. Треба було покласти цьому край. На щастя, Еліан поїхала на два дні у Фонтенбло, до подружки-американки.

Жаклін подзвонила в четвер по обіді й запросила прийти до неї ввечері.

— Я маю сказати тобі дещо важливе.

— То кажи зараз.

— Ні, не по телефону,— відповіла вона.— Це непросто. Я повинна тобі пояснити. Ти ще не відповів на моє запитання. Я все обдумала й зрозуміла, що помилилася, покохавши тебе. Тепер мені здається, що нам краще розлучитись. Я виходжу заміж за власника великого магазину. Хотіла б знати твою думку про все це.

— Але ж ти вільна, Жаклін. Можеш робити все, що хочеш.— Ця несподівана новина була як ніколи доречна. Я так зрадів, що ледве приховав свою радість.— Я не чинитиму тобі перешкод, Жаклін,— провадив я, намагаючись говорити якомога спокійніше.— Широ радітиму, якщо ти будеш щаслива.

— Саме тому я наполягаю на зустрічі. Може, вона буде останньою. Отож, П'єре, прошу тебе, прийди сьогодні ввечері. Ненадовго. Я не намагатимуся втримати тебе, обіцяю, але прийди.

— Може, зумію вирватись, але ненадовго.

— Чекаю тебе о восьмій.

О восьмій я стояв під її дверима. Коли Жаклін відімкнула, я побачив на ній чудову сріблясту сукню з глибоким декольте. На лівій руці виблискував діамант, якого я колись подарував. На засмаглій шиї світилося рожевим блиском кільце з перлин, теж мій подарунок. Я вже давно не бачив Жаклін такою свіжою і гарною.

Я добре знав її і відчував, що вона грає комедію. Але яку саме?

Жаклін запросила мене до вітальні. Вона здавалася просто-таки чарівною, як ніколи чарівною.

— Віскі?

— Так, але трохи. Мій робочий день ще не скінчився.

— Не подумай, що мені легко було дійти такого рішення,— почала вона.— Я довго думала. Це було дуже нелегко.

— Мені також. Але не думай про мене.

— Я мушу вирішити негайно. Якщо це станеться, я більше не працюватиму в тебе. Це буде неможливо. Але ж ти знаєш, що це означає? Це означає не бачити тебе. Ти розумієш? Усе між нами буде скінчено. П'ять років... Я ніколи

не зможу їх забути, П'єре! Зрозумій мене. Можливо, це наша остання зустріч...

Мені стало шкода її.

Раптом вона кинулася мені на шию.

— П'єре! Невже це наше останнє побачення? Може, ми зустрілися востаннє в житті. Я ніколи тебе не забуду, П'єре!

Я не встояв, і цьому вже нічим не можна було зарадити. Я думав про Еліан, та потрапив у вир, з якого не мав сил виборсатись. Жаклін була жінка палка, а цього разу навіть палкіша, ніж завжди. Я піддався, хоча й не хотів цього. Було вже пізно. Який удар, яка образа для Еліан, якщо вона колись дізнається про це. Мені не було прощення. Я проклинав і ненавидів себе.

Навіть якщо вона ніколи не дізнається, моя провина аж ніяк не стане меншою. Адже Еліан безмежно кохає мене таким чистим і відданим коханням. Як я міг її зрадити? Вона не заслужила на це.

Мій розпач не мав меж.

Я сказав Жаклін, що мушу йти і що ми тепер повинні остаточно розлучитись.

Наступного ранку я чекав дзвінка від Еліан, але марно. Вона, мабуть, ще була в Фонтенбло чи, може, не мала змоги подзвонити. Я не знаходив переконливого пояснення. Мене гризла тривога. Що ж сталося? Де Еліан? Що вона робить? Здавалося, я втрачав розум від почуття провини, що заволоділо мною. Якщо, попри все, вона про це дізнається, то ніколи, ніколи мені не пробачить. Я відчував, що я вже не той, що був досі. Раніше така пригода здалася б мені дрібницею, я без докорів сумління приховав би її від іншої жінки. Та тепер не був на це здатен. Але де ж Еліан? Що з нею?

Ці питання лишалися без відповіді. Увечері я повернувся додому. Там були деякі речі Еліан, та її не було. На душі ставало ще тривожніше, мучили жахливі передчуття. Мені було страшно назвати їх словами, та вони все одно не давали мені спокою.

Задзвонив телефон. Я схопив трубку.

— Це ти, Еліан?

— Ні, це Жаклін, — почувсь іронічний голос. — Так ось чийого дзвінка ти чекав! А яка нетерплячість! Яка закоханість! То ось хто забив тобі памороки, поки мене не було. Та дарма, тепер вона все знає, я трохи протверезила її. Запевняю тебе, в неї більше не лишилося жодних ілюзій. Я їй усе розповіла. Тепер вона знатиме, як відбивати чужих чоловіків!

— Стривай, Жаклін!..

— На добраніч, — відрізала вона вдавано спокійним голосом із нотками зловтіхи й поклала трубку.

Я був приголомшений. Отже, Жаклін знайшла Еліан. Вона все їй розповіла. Бідолашна Еліан! Вона була не готова до такого. Жаклін, звичайно, зробила все це таким чином, щоб якомога сильніше вразити, пригнітити, розчавити Еліан. Це було жахливо.

Що більше я думав, то дужче карався. Я не бачив жодного виходу. Очевидними були тільки наслідки. Я втратив Еліан і втратив Жаклін.

Але ж Еліан!.. Цей чудовий сон. Ці кілька днів щастя, невже вони втрачені назавжди? Вона ще погано знала життя, була в полоні ілюзій. Яким жахливим ударом це стало для неї!

Не пам'ятаю, як я провів ніч просто на дивані у вітальні. Вранці мене збудив дзвінок у двері. То була Джіна. Вона роздяглась і поклала переді мною листа, надісланого міською пневматичною поштою. Я квапливо схопив його. Адресу було написано рукою Еліан. Я тремтячими пальцями розірвав конверт. Жахливі передчуття, що мучили мене весь попередній день, справдились: у листі було лише кілька слів:

«Любий П'єре. Мені краще відійти. Прощаю тобі все. Кохаю тебе. Еліан».

Мене ніби громом ударило. Я в нестямі кинувся на вулицю, сів у машину й погнав з шаленою швидкістю до Еліан. Вибіг сходами на сьомий поверх і постукав у двері. Ніхто не відповів. Немає вдома? Я присвітив запальничкою в отвір замка й побачив, що ключ уставлений ізсередини. Я знову загрюкав у двері кулаками, ногами. Відповіді не було. Передчуваючи лихо, я щосили натис

плечем на двері. Вони затріщали, одначе не піддалися. Тоді я розігнався і висадив їх.

Еліан одягнена лежала на ліжку. Я кинувся до неї, взяв за руку. Рука була холодна. Я кричав: «Еліан!... Еліан!» Та вона не прокидалася. Я помацав пульс, тоді заходився терти їй руки. Марно. На нічному столику побачив склянку. Поряд з нею — порожню коробочку від ліків. Я придивився: це було снодійне.

Я зрозумів. Який жах! Не можна було втрачати ні хвилини. Я схопив Еліан на руки. Нерухоме тіло здавалося неприродно важким. Докладаючи нелюдських зусиль, обливаючись потом, я зніс її сходами аж до парадного. Звідкись раптом вискочила консьєржка, та я вже підбіг до своєї машини й поклав Еліан на задне сидіння.

— Тримайте вбивцю!.. Вбивця!..— почулося в мене за спиною. Консьєржка та її чоловік відчайдушно махали руками й кликали на допомогу: — Поліція!.. Поліція!..

Треба було поспішати. Якщо тут з'явиться поліція, Еліан точно помре, поки я їм пояснюватиму що та як.

Машина з ревінням рушила... Позаду чулися крики. Хтось свистів. На повній швидкості, безперестану сигналячи, я гнав до клініки Марка Леруа.

Весь наступний ранок я провів у клініці. Одна за одною спливали довгі, ніби роки, години. Марк робив усе, що міг, проте Еліан не опритомнювала.

Все, що лишалося мені,— це знервовано човгати по кімнаті й час від часу зиркати на годинник. Перед очима пробігали події останніх днів і годин. У вухах знову й знову лунав голос консьєржки з будинку Еліан: «Тримайте вбивцю!.. Вбивця!..»

Атож, вона не помилилася. Я був убивця. Хоча, з погляду закону, в тому, що сталося, моєї провини не було, я ніс увесь тягар моральної відповідальності. У вухах мені знову й знову лунали крики консьєржки. Вони переслідували мене, я не міг захиститися від цього страшного звинувачення.

Прийшов Марк. Він із сумом дивився на мене. В його погляді з-під густих темних брів були втома й відвертість.

— Марку, я можу побачити її?

— Ходімо.

Я пішов за ним. Він одчинив двері палати. В ній усе було біле: стіни, ліжко, постіль. Мертва тиша. Я спинився вражений. Поряд із ліжком на білому металевому стільці сиділа медсестра в білому халаті й стежила за обличчям Еліан, частково затуленим кисневою маскою. Чорні брови вражали своєю бездоганною лінією. Лоб та повіки здавалися синюватими й припухлими.

Я зціпив зуби, щоб приховати розпач і стримати сльози.

Марк перевірів пульс Еліан і кивнув головою на двері.

— Повір мені, я все зробив, щоб її врятувати. Всі ми робимо все, що в межах людських сил. Я вже розпорядився приготувати тобі кімнату з телефоном. Переночуєш там, туди тобі принесуть повечеряти.

Марк одвів мене до кімнати, і я лишився сам. На столику лежали газети. Цей знак уваги з боку Марка зворушив мене. Я подзвонив Тедові Донаг'ю. Він згодився підмінити мене на роботі. Я взявся до вечірніх газет.

«Вбивство чи викрадення? Поліція розшукує невідомого злочинця на синьому автомобілі. Мадам Лекок дає свідчення»,— повідомляли заголовки газет. Я придивився до фотографії: консьєржка з будинку Еліан. Під фотографією були подробиці. Мадам Лекок викликала поліцію, яка констатувала, що двері кімнати Еліан висаджено. Після розмови з консьєржкою репортери склали подиву гідну версію вбивства чи викрадення Еліан.

Тільки цього мені бракувало! Я зателефонував Жаківі. Він уже знав про подію і здогадувався, що вона стосується мене. Я все йому пояснив. Він пообіцяв залагодити справу так, щоб поліція нікого не потурбувала.

Я повернувся до своїх невеселих дум.

Все це сталося на зламі мого життя. Позаду лишалися роки важкої праці й боротьби, але промайнули вони під знаком талану, та значдких успіхів, що увінчували кожен етап моєї діяльності. Але життя не зводилося лише до роботи.

Я не зумів організувати свої особисті справи. Багато жінок одна за одною, а то й одночасно, звеселяли мій життєвий шлях,— але не більше.

А потім з'явилась Еліан. Втрачена, віднайдена, вона, не бажаючи того, глибоко запала мені в серце. Завдяки їй усе стало іншим. Я й після того не вельми замислювався про майбуття, хоча розумів, що йдеться не просто про нову коханку. Еліан теж знала це, і, мабуть, знала краще від мене. Ми не встигли сказати одне одному головного, хоча вже і вступили були у нове життя. Всьому поклав край цей нещасливий випадок. Моє щастя миттю розвіялося, лишивши мене в глибокому розпачі. В цьому була моя провина. В цьому були жахливі наслідки того, що сталося. Еліан помирала — я вже не вірив, що її можна врятувати. Сидів і перечитував оту останню записку. До чого мені тепер було прощення? Воно зовсім не знімало з мене відповідальності.

Ці думки не давали мені заснути до пізньої ночі. В клініці панувала неприродна тиша. Було чути найменший шерех. Я чекав. Чекав присуду долі...

Розділ X

Я дивився у вікно. Море в ранковому промінні сонця так вигравало сяйвом розтопленої сталі, аж я мусив заплющити очі й надіти темні окуляри. Поряд терасами спускалися до моря садки. Всюди височіли стрункі темно-зелені кипариси. Я вийшов на балкон. Бухта блищала, мов дзеркало, відбиваючи навсібіч сонячне проміння. Високі гори аж ряхтіли. Білий сніг верхів засліплював очі. Кипариси, помаранчеві й мандаринові дерева, агави, античні руїни та різнобарвні скелі гармонійно поєднувалися, надаючи краєвидові невимовної чарівності. Над горою вився димок, здіймаючись до неба й танучи на вітрі.

Які гарні гори!

Я задивився на обрій. Від чудової бухти мій погляд сягав далини відкритого моря, того моря, що і дає життя, й забирає його. Далі, на півночі, були ті страшні скелі, які називалися Сціллою та Харібдою і жахали мореплавців-еллінів, що на своїх невеликих суднах підкоряли Середземне море й оселялися на його берегах. Море давало їм і статки, і життя, і смерть. Цей квітучий край колись належав грекам. Вони звели ці стрункі колони; вони приходили до того величного амфітеатру, щоб із захопленням дивитися трагедії своїх авторів. У цьому театрі на Таорміні, де я побував учора, колись, у давнину, звучали гучні хори, розповідаючи дорійським діалектом про богів та героїв.

Я міркував про суть античного мистецтва. Його надихали страх і співчуття. Грецька трагедія доводила, що вироку долі неможливо уникнути. Перед ним пасували навіть боги. Хто боровся з долею, той тільки прискорював її присуд. Хто не знає трагедію нещасного Едіпа!

Так, долю не оминеш. Я переконався в цьому на власному досвіді.

Я знову замилувався Етною. Її димок повернувся в інший бік, мабуть, змінився ранковий вітер. Саме ця гора навчила людей мужньо сприймати примхи долі.

Доля не оминула й мене. Спочатку я хитрував, аби не зустріти її, та Еліан підкорила мене з першого погляду. Я боровся з долею, хотів подолати її здоровим глуздом, утекти від неї, та це було неможливо. Вона знайшла мене.

Еліан також не уникла своєї планиди. Вона теж боролася, теж страждала. Теж прагла чогось іншого. Еліан прийняла отруту, проте не загинула. Ні, доля виявилася таки сильнішою від нас.

Я замріяно споглядав мерехтливе море, сліпучий сніг верхів. Я тихо обернувся. Еліан лежала, розплющивши очі.

— Доброго ранку, люба.

— А я вже думала, де ти подівся,— мовила вона з чарівною усмішкою.

— Я боявся збудити тебе і вийшов на балкон. Ти добре спала, кохана?

— Так, дуже добре.

Еліан вистрибнула з ліжка й пригорнулася до мене. Ми вийшли на балкон. Десь годинник пробив десяту, відвернувши нас від захопленого споглядання краси. Я подивився на Еліан.

— Люба, зараз я замовлю сніданок.

На таці лежали два листи. Еліан узяла їх і подивилася на адресу:

— Один тобі, другий — мені.

Вона дала мені мій конверт, я його розпечатав. Тед Донаг'ю звітував про роботу агентства й просив, щоб я дзвонив йому двічі на тиждень, у кінці дня. Під надрукованим на машинці текстом Тед дописав від руки:

«Я випадково зустрів Жаклін. Здається, вона задоволена. У неї багатий чоловік, який в усьому їй улягає. Вона робить що хоче, і йому це до вподоби. Сказала, що картає себе за минуле й була б щаслива, якби ви з Еліан їй пробачили».

— Це лист від тітоньки,— мовила Еліан.— Вона була така схвильована в день нашого весілля, що не встигла сказати всього, що хотіла. Запрошує нас, коли повернемось з Італії, до себе в Мужен. Пише, що дуже вдячна тобі, бо саме через тебе я облишила театр. Я довго думала про це, поки одужувала. Кар'єра актриси — це не для мене. Та я не відмовлюсь від мистецтва. Може, робитиму для твого агентства репортажі про мистецьке життя. Або спробую сама щось написати: п'єсу чи, може, роман. Не сидіти ж мені без діла.

— Зараз не слід думати про роботу, Еліан. Ми приїхали сюди відпочити. Ми починаємо нове життя.

— Що тобі пишуть?

Я простяг Тедового листа. Відсorbуючи з чашки духмяну каву, яка буває тільки в Італії, я спостерігав за обличчям Еліан. Воно ще було бліде. Одужання тривало. Темно-сині очі й темні брови підкреслювали ту блідість. Еліан дочитала листа. Обличчя її виказувало внутрішню боротьбу, в очах зблиснули сльози.

Вона підвела голову й подивилася на мене.

— П'єре, я прощаю їй. Усе це — доля. Ми безпорадні перед долею.

Над морем віяв легкий бриз, ворухив скатертину на столі, шелестів листям лимонів, мандаринів і ледь-ледь похитував темно-зелені кипариси. Над Етною, на тлі блакиті, плив у небі й танув димок.

Я нахилився до Еліан, пригорнув її і поцілував.